5. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΩΦΩΝ – ΒΑΡΗΚΟΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:

5.1. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

5.1.1. Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος

Ο σκοπός του μαθήματος παραμένει ίδιος όπως στα ΔΕΠΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η γλώσσα δε νοείται αποκλειστικά ως σύστημα επικοινωνίας με βάση τον αρθρωμένο λόγο, αλλά δίνεται έμφαση στην επικοινωνία μέσα από την Ε.Ν.Γ. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις αρχές της Διγλωσσίας και αναλόγως με τις προηγούμενες γλωσσικές εμπειρίες του κωφού παιδιού, η γλωσσική ανάπτυξη περιλαμβάνει τη χρήση και αξιοποίηση της Ε.Ν.Γ. ως κύριας γλώσσας για την επικοινωνία και τη διδασκαλία του γραπτού λόγου ή/και τη χρήση της ομιλούμενης γλώσσας, όπου αυτό θεωρείται αναγκαίο και ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες των κωφών παιδιών της τάξης. Μέσα από αυτό το πρίσμα αναγνωρίζονται οι διαφορετικές γλωσσικές ανάγκες των κωφών παιδιών και η σημαντικότητα του ρόλου της Ε.Ν.Γ. στη γλωσσική ανάπτυξη του κωφού παιδιού.

5.1.2. Άξονες, Γενικοί στόχοι, Θεμελιώδεις έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης

Οι άξονες, οι γενικοί στόχοι και οι θεμελιώδεις έννοιες της Διαθεματικής προσέγγισης παραμένουν ίδιοι όπως στα ΔΕΠΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, αναφορικά με τους γενικούς στόχους σε θέματα ανάπτυξης της ομιλούμενης γλώσσας, υπάρχουν οι ακόλουθες διαφοροποιήσεις:

Η ανάπτυξη της ομιλούμενης γλώσσας (προφορικής) όπως αυτή καλλιεργείται στα προγράμματα των γενικών σχολείων δεν μπορεί να ισχύσει στην εκπαίδευση των κωφών και των βαρήκοων παιδιών, εξαιτίας της ύπαρξης αντικειμενικών δυσκολιών στην ανάπτυξη ολοκληρωμένης και άνετης αμφίδρομης προφορικής επικοινωνίας. Επίσης, στο πλαίσιο της δίγλωσσης προσέγγισης, η Ε.Ν.Γ. θεωρείται ως η κύρια γλώσσα επικοινωνίας και διδασκαλίας, προκειμένου το παιδί να αποκτήσει πρόσβαση στην ελληνική ως δεύτερη γλώσσα μέσα από το γραπτό λόγο κυρίως. Συνεπώς, όλοι οι στόχοι που τα αναλυτικά προγράμματα των γενικών σχολείων θέτουν για τον προφορικό λόγο μπορούν να κατακτηθούν από τα κωφά παιδιά στην Ε.Ν.Γ. Έτσι, τα κωφά παιδιά θα αποκτήσουν γλωσσική επάρκεια στην πρώτη τους γλώσσα, επάνω στην οποία θα στηριχτούν για να καλλιεργήσουν την ελληνική γλώσσα στην γραπτή της μορφή, ώστε να έχουν πλήρη και ισότιμη πρόσβαση στην πληροφόρηση και στη μόρφωση.

Ωστόσο, ο πληθυσμός των κωφών παιδιών που έχουμε σήμερα στα σχολεία μας είναι ιδιαίτερα ανομοιογενής και τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να ανταποκρίνονται στις διαφοροποιημένες ανάγκες τους. Η έγκαιρη διάγνωση, οι δυνατότητες εισαγωγής σε προγράμ-

ματα παρέμβασης από την προγλωσσική περίοδο του παιδιού, η ανάπτυξη της τεχνολογίας (ψηφιακά ακουστικά-κοχλιακά εμφυτεύματα) δίνουν στα κωφά και τα βαρήκοα παιδιά περισσότερες δυνατότητες ανάπτυξης του προφορικού λόγου, τόσο αντιληπτικά όσο και εκφραστικά. Κάποια παιδιά που έχουν πολλά ακουστικά υπολείμματα ή είναι χρήστες κοχλιακών εμφυτευμάτων θα έχουν αρκετά προχωρημένο προφορικό λόγο, θα υπολείπονται όμως των ακουόντων συνομηλίκων τους. Γι' αυτά τα παιδιά ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει ποσοτικές προσαρμογές του προγράμματος προφορικού λόγου των γενικών σχολείων ή να καταφεύγει στα Αναλυτικά Προγράμματα του Νηπιαγωγείου για τα κωφά παιδιά, όπου υπάρχει ειδική ενότητα αφιερωμένη στον τομέα «ομιλία-ακουστική εκπαίδευση». Βέβαια, για την περαιτέρω καλλιέργεια του προφορικού λόγου είναι αναγκαία η συμβολή του ειδικού λογοπεδικού για τον οποίο ο νόμος προβλέπει οργανική θέση στα σχολεία κωφών. Ο εκπαιδευτικός μπορεί ανά περίπτωση να συνεργάζεται με τον λογοπεδικό, ώστε να στηρίζουν εκατέρωθεν το έργο τους -αλλά και πάλι ο προφορικός λόγος δεν θα αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα στην εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Το βασικό μέλημα της εκπαίδευσης είναι η αρμονική ανάπτυξη όλων των γνωστικών τομέων και δεξιοτήτων και η υποστήριξη ολοκληρωμένων στόχων μέσα από τις δυνατότητες και όχι μέσα από τις δυσκολίες του παιδιού. Η έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης των κωφών έχει αποδείξει ότι οι μαθητές που κατέχουν τη σημασία, τη δομή και τη χρήση της (γραπτής) ελληνικής είναι πολύ καλύτεροι χρήστες και της προφορικής επικοινωνίας σε σύγκριση με όσους εκπαιδεύονται σε προγράμματα που εστιάζονται στην λογοθεραπεία.

5.2. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

5.2.1. Ειδικοί σκοποί

Οι ειδικοί σκοποί παραμένουν ίδιοι με τους ειδικούς σκοπούς των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, λαμβάνονται υπόψη οι διαφοροποιημένες ανάγκες των κωφών παιδιών όσον αφορά στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου, όπως αυτές έχουν ήδη διασαφηνιστεί στους γενικούς στόχους των ΔΕΠΠΣ. Επίσης, ακολουθούνται οι αρχές της Διγλωσσίας σχετικά με την κατάκτηση της Ε.Ν.Γ. ως πρώτης γλώσσας και της ελληνικής ως δεύτερης. Ειδικότερα, ο μαθητής μαθαίνει την Ε.Ν.Γ. ως πρώτη του γλώσσα και την αξιοποιεί προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση στην ελληνική γλώσσα, δηλαδή να την καταλαβαίνει, να τη διαβάζει, να τη γράφει με άνεση, με απώτερο στόχο να αποκτήσει τις γλωσσικές και κοινωνικές δεξιότητες που θα του επιτρέψουν να συμμετέχει ενεργά στη σχολική κοινωνία, στην κοινότητα των κωφών και στην ευρύτερη κοινωνία.

5.2.2. ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ)

Για την ανάπτυξη της ομιλούμενης γλώσσας (προφορικού λόγου) ανατρέξτε στο σχετικό κομμάτι των γενικών στόχων των ΔΕΠΠΣ, όπου δίνονται οι σχετικές πληροφορίες.

5.2.3. ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ανάγνωση

Η διδασκαλία της ανάγνωσης ενθαρρύνει την καλλιέργεια των αναγνωστικών δεξιοτήτων μέσα από δραστηριότητες με νόημα, ώστε το παιδί να συνειδητοποιήσει πως η ανάγνωση αποτελεί ένα μέσο για την άντληση πληροφοριών και γνώσεων, αλλά επιπλέον και εμπειρίας ενδιαφέρουσας και πλούσιας.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ Α΄-Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Η λογική οργάνωση της γλώσσας μέσα από την οποία ο μαθητής επικοινωνεί και η ορθή χρήση απλών δομών και απλού λεξιλογίου.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.**
Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία ώστε να:		**Για αρχάριους αναγνώστες ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει ιδέες για δραστηριότητες από αυτές του νηπιαγωγείου.**
Συνειδητοποιεί τη σύνδεση ελληνικής ομιλούμενης, νοηματικής και γραπτής γλώσσας.		Τα παιδιά παροτρύνονται να αναγνωρίσουν γραπτές λέξεις σε «ερεθίσματα» του περιβάλλοντος χώρου (αφίσες, πινακίδες, συσκευασίες κ.τ.λ.) και να σκεφτούν ποιες γραπτές λέξεις συναντούν καθημερινά στο περιβάλλον τους (σπίτι, στο δρόμο για το σχολείο κτλ.). Αφού έχει γίνει κατανοητή η σημασία της γραπτής λέξη μέσα από συζήτηση στην Ε.Ν.Γ., ο εκπαιδευτικός δακτυλοσυλλαβίζει και προφέρει τη λέξη. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να δακτυλοσυλλαβίσουν τη λέξη. Τα παιδιά παρατηρούν εικόνες με αντικείμενα και καλούνται να αποδώσουν το νόημά τους στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός δίνει τη γραπτή εκδοχή της λέξης, την προφέρει και τη δακτυλοσυλλαβίζει. Ο εκπαιδευτικός έχει προετοιμάσει καρτέλες με τα ονόματα των παιδιών και τις μοιράζει στα παιδιά. Ο κάθε μαθητής παροτρύνεται να αναγνωρίζει τη γραπτή μορφή του ονόματός του και των άλλων μαθητών και να το δακτυλοσυλλαβίσει.
Αντιλαμβάνεται ότι η γραφή χρησιμοποιείται, για να μεταφέρει ένα μήνυμα.		Ο εκπαιδευτικός διαβάζει μία γραπτή οδηγία, την εξηγεί στα παιδιά στην Ε.Ν.Γ. και στη συνέχεια τα παιδιά ενθαρρύνονται να την εκτελέσουν.
Αποκτά φωνολογική επίγνωση και κατανοεί το βασικό μηχανισμό της ανάγνωσης που στηρίζεται στη σχέση φωνημάτων-		Ο εκπαιδευτικός γράφει μία λέξη και μαζί με τα παιδιά προσπαθούν να την αποδώσουν στην Ε.Ν.Γ. Αφού έχει αποδοθεί το νόημα της γραπτής λέξης στην Ε.Ν.Γ., τα παιδιά ενθαρρύνονται να κάνουν χειλεανάγνωση της λέξης και να την δακτυλοσυλλαβίσουν καθώς και να

γραμμάτων, καθώς επίσης και στη σχέση δακτυλικού αλφαβήτου και γραμμάτων.		προσπαθήσουν να την αρθρώσουν ή απλά να τη σχηματίσουν στα χείλη τους. Σε κάθε περίπτωση, η προσοχή δεν επικεντρώνεται στη σωστή άρθρωση αλλά στην προσπάθεια άρθρωσης. Επίσης, γίνονται αντιπαραθέσεις στην Ε.Ν.Γ., ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν πώς ένα νόημα στην Ε.Ν.Γ. αποτελείται από τα δικά του «φωνολογικά» συστατικά (χειρομορφή, θέση, κίνηση).
Διαβάζει και κατανοεί μικρά λεκτικά σύνολα και μεμονωμένες λέξεις.		Σε όλη την πορεία εκμάθησης των γραμμάτων γίνονται δραστηριότητες παρατήρησης των οπτικών χαρακτηριστικών των γραμμάτων (π.χ. σχήμα και κατεύθυνση των γραμμάτων), αντιστοίχησης με το δακτυλικό αλφάβητο και στο τέλος χειλεανάγνωσης και ακουστικής προσοχής του φωνήματος του αντίστοιχου γράμματος και άρθρωσής του ή απλά σχηματισμού στα χείλη.
Διαβάζει και κατανοεί μικρό κείμενο για να αντλήσει πληροφορίες ή να εκτελέσει ορισμένες ενέργειες.		Η εκπαιδευτικός γράφει μία λέξη στον πίνακα και εξηγεί το νόημά της στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια την αναλύει μέσα από διάφορες τεχνικές, επικεντρώνοντας την προσοχή των παιδιών στις γραφο-φωνημικές, οπτικές πληροφορίες της λέξης (ορθογραφία, προθέματα, γραμματικές καταλήξεις κ.τ.λ.), το δακτυλοσυλλαβισμό της λέξη, τη χειλεανάγνωση και την άρθρωσή της. Ακολουθούν διάφορα παιχνίδια, όπου τα παιδιά καλούνται να αποδώσουν το νόημα μίας λέξης και να την αναλύσουν αξιοποιώντας τις παραπάνω τεχνικές. Τα παιδιά διαβάζουν μία πρόταση ή ένα μικρό κείμενο και δείχνουν πως το κατανοούν μέσα από: α) την εκτέλεση μίας οδηγίας, β) τη μίμηση και τη δραματοποίηση, γ) την αντιστοίχηση εικόνων με το κείμενο ή μέρους του κειμένου, δ) τις απαντήσεις σε ανοιχτές ερωτήσεις ή ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, και γ) την αναδιήγηση στην Ε.Ν.Γ. Μετά την ανάγνωση του κειμένου, ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να εντοπίσουν τους διάφορους χαρακτήρες στα κείμενα. Γίνεται συζήτηση για τα χαρακτηριστικά των χαρακτήρων. Οι μαθητές συζητούν στην Ε.Ν.Γ. για τα συναισθήματα που τους προκαλεί το κείμενο, καθώς και για τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες αισθάνονται παρόμοια.
Αποδίδει γλωσσικά μικρά κείμενα, μικρούς ρόλους για δραματοποίηση και μικρά λεκτικά σύνολα που διευκολύνουν τη μάθηση.		Μετά την ανάγνωση και την κατανόηση ενός κειμένου το παιδί παροτρύνεται να αποδώσει ένα κείμενο στην Ε.Ν.Γ. ή μέσα από τη δραματοποίηση.

Διαπιστώνει αν ένα κείμενο είναι έμμετρο ή πεζό, διαλογικό ή περιγραφικό κτλ. Διαπιστώνει αν ένα κείμενο έχει ανακρίβειες ή ανακολουθίες.		Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά διαφορετικά κείμενα και τα κατατάσσουν σε κατηγορίες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους. Κατά την ανάγνωση ενός κειμένου ο εκπαιδευτικός διαβάζει το κείμενο και σταματάει σε κάποια σημεία για να παροτρύνει τα παιδιά να κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενο που ακολουθεί ή για το τέλος της ιστορίας. Επίσης, στην πορεία, κάνει διάφορες ερωτήσεις για να ωθήσει τα παιδιά να σκεφτούν αν μία ιστορία είναι λογική, αν υπάρχει κάτι παράξενο κτλ.
Εισάγεται στη χρήση αλφαβητικών λεξιλογίων, απλών λεξικών και παιδικών εγκυκλοπαιδειών.		Τα παιδιά παροτρύνονται να διαβάσουν ένα κείμενο σιωπηρά. Ο εκπαιδευτικός επισημαίνει πως όταν τα παιδιά συναντούν άγνωστες λέξεις θα αναζητούν στο λεξικό τη σημασία τους. Ο εκπαιδευτικός κάνει μία συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για τη χρήση του λεξικού και το ρόλο του στην κατανόηση του κειμένου και δείχνει τη χρήση του με αφορμή 1-2 άγνωστες λέξεις που τα παιδιά διακρίνουν στην αρχή του κειμένου. Η χρήση του λεξικού χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, γιατί αν είναι πολύπλοκη μπορεί να μπερδέψει το παιδί. Ενδείκνυται η χρήση δίγλωσσων ηλεκτρονικών λεξικών (Ε.Ν.Γ.- γραπτός λόγος), καθώς και γενικά έντυπων ή ηλεκτρονικών λεξικών που περιλαμβάνουν πολλές οπτικές πληροφορίες και δίνουν παραδείγματα χρήσης της λέξης.
Ασκείται στη χρήση του πίνακα περιεχομένων.		Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα βιβλίο με το οποίο τα παιδιά είναι οικεία και παρουσιάζει τη λειτουργία του πίνακα περιεχομένων. Γράφει στον πίνακα κάποιους τίτλους περιεχομένων και ζητάει από τα παιδιά να βρουν τις σελίδες που καλύπτουν το συγκεκριμένο περιεχόμενο.
Επισημαίνει το συγγραφέα και τον τίτλο των βιβλίων.		Πριν την ανάγνωση ενός κειμένου, ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά τον τίτλο και τον συγγραφέα μίας ιστορίας και ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν ποιο μπορεί να είναι το πιθανό περιεχόμενο του κειμένου. Επίσης, τα παιδιά εξασκούνται στον εντοπισμό του τίτλου και του συγγραφέα σε διάφορα βιβλία που τα ίδια επιλέγουν.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ Γ΄- Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία ώστε να:	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.**
Διαβάζει, κατανοώντας συγχρόνως το περιεχόμενο κάθε είδους λόγου κατάλληλου για την ηλικία του.		Τα παιδιά παροτρύνονται να διαβάσουν διαφορετικά κείμενα, όπως παραμύθια, ιστορίες, επιστολές, ημερολόγια κ.α. . Ακολουθεί συζήτηση στην ΕΝΓ σχετικά με τα διαφορετικά είδη του γραπτού λόγου και τα χαρακτηριστικά που τα διαφοροποιούν. Τα παιδιά καλούνται να κατατάξουν τα διαφορετικά είδη του γραπτού λόγου στις κατηγορίες τους και σχηματίζουν σχετικό πίνακα όπου τα κατατάσσουν. Επίσης, *στο πλαίσιο των άλλων μαθημάτων (π.χ. Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο) τα παιδιά έρχονται σε επαφή με διαφορετικά είδη γραπτού λόγου.*
Συγκρίνει κείμενα με το ίδιο θέμα που όμως ανήκουν σε διαφορετικό είδος λόγου.		Δίνονται δυο κείμενα με το ίδιο θέμα αλλά διαφορετικό είδος λόγου π.χ. διάλογος- αφήγηση και οι μαθητές αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κάθε είδους λόγου. Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες χρησιμοποιείται κάθε είδος λόγου.
Διαβάζει το κείμενο, είτε ως σύνολο για την απόκτηση μιας γενικής εικόνας, είτε λεπτομερειακά, είτε επιλεκτικά για την ανεύρεση συγκεκριμένων στοιχείων.		Τα παιδιά διαβάζουν ένα κείμενο και δίνουν μία γενική εικόνα του βιβλίου μέσα από: α) τη δραματοποίηση και β) την αναδιήγηση στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός κάνει συγκεκριμένες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου , π.χ. Τι κάνει; Γιατί…; ή κλειστού τύπου, π.χ. Πέρασε καλά; Είχε κρύο;. Οι απαντήσεις των ερωτήσεων θα πρέπει να βρίσκονται σε συγκεκριμένο σημείο μέσα στο κείμενο. *Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε ποικίλα κείμενα όχι μόνο γλωσσικών αλλά και άλλων μαθημάτων (π.χ. Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο).* Τα παιδιά διαβάζουν ένα κείμενο και προσπαθούν να διαχωρίσουν τα πραγματικά από τα φανταστικά γεγονότα, τα γεγονότα του παρελθόντος από τα γεγονότα που αναφέρονται στο παρόν κτλ.

Αναπτύσσει την ικανότητα να διαβάζει κείμενα με τα οποία δεν είναι εξοικειωμένος. Διαβάζει σιωπηρά, είτε για προσωπική ευχαρίστηση, είτε για να ανακοινώσει το κείμενο σε άλλους. Συνειδητοποιεί τις λειτουργικές διαφορές μεταξύ της Ε.Ν.Γ. και της ελληνικής γλώσσας.		Πραγματοποιείται μία επίσκεψη στη βιβλιοθήκη του σχολείου. Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού τα παιδιά επιλέγουν βιβλία της αρεσκείας τους (αλλά και του γλωσσικού τους επιπέδου). Ανατίθεται στα παιδιά η ανάγνωσή τους στο σπίτι. Στην τάξη αποδίδουν το περιεχόμενο του βιβλίου στην Ε.Ν.Γ. και απαντούν σε σχετικές ερωτήσεις του εκπαιδευτικού και των παιδιών (π.χ. ποιος είναι ο πρωταγωνιστής, κ.α.). Πραγματοποιείται επίσκεψη στο σούπερμάρκετ. Σε κάθε μαθητή δίνεται ένας κατάλογος προϊόντων. Ο μαθητής συλλέγει πληροφοριακό σχετικά με τα είδη των προϊόντων, τις τιμές τους κ.α. και ενημερώνει την τάξη. Με αφορμή επισκέψεις σε μουσεία, μνημεία ή άλλους χώρους συγκεντρώνεται σχετικό γραπτό πληροφοριακό υλικό, το οποίο διαβάζεται από τα παιδιά και παρουσιάζεται στην τάξη στην Ε.Ν.Γ. Σχολιάζεται στην Ε.Ν.Γ. το περιεχόμενο αυτού του εκπαιδευτικού υλικού και συζητείται ο σκοπός αυτών των φυλλαδίων (πληροφοριακό υλικό). Μετά την ανάγνωση μίας ιστορίας τα παιδιά εκφράζουν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που προκάλεσε το κείμενο. Επίσης, παροτρύνονται να εκφράσουν προσωπικές εμπειρίες. Τα παιδιά παρακολουθούν μία ιστορία ή την περιγραφή ενός γεγονότος στην Ε.Ν.Γ., η οποία γίνεται από τον εκπαιδευτικό ή μέσα από μία βιντεοταινία. Μετά τη συνολική παρουσίαση της ιστορίας ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά τη γραπτή απόδοση της ιστορίας και ενθαρρύνει τα παιδιά να τη διαβάσουν σιωπηρά. Αφού ολοκληρωθεί η ανάγνωση ο εκπαιδευτικός χωρίζει το κείμενο σε μικρότερα κομμάτια και επαναλαμβάνει τη διήγηση της ιστορίας χωρισμένη σε κομμάτια σύμφωνα με τα κομμάτια του γραπτού κειμένου. Τα παιδιά καλούνται να αντιστοιχίσουν τα κομμάτια της διήγησης με τα γραπτά κομμάτια που έχουν το ίδιο νόημα. Επίσης, ο εκπαιδευτικός επιλέγει μεμονωμένες εκφράσεις της Ε.Ν.Γ. μέσα από τη διήγηση της ιστορίας και παροτρύνει τα παιδιά να βρουν εκφράσεις με το ίδιο ή παρόμοιο νόημα στο γραπτό λόγο. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει και αντίστροφα από το γρα-

Εξοικειώνεται με τον ιδιωματικό λόγο και επισημαίνει τις δομικές διαφορές από τον διδασκόμενο κανόνα της κοινής νεοελληνικής γλώσσας και της Ε.Ν.Γ.		πτό λόγο στην Ε.Ν.Γ. Γίνονται διάφορα παιχνίδια μετατροπής εκφράσεων από την Ε.Ν.Γ. στο γραπτό λόγο. Μία ομάδα παιδιών λέει προτάσεις στην Ε.Ν.Γ. (καταφατικές, ερωτηματικές, αρνητικές) και μία άλλη ομάδα παιδιών προσπαθεί να αποδώσει το νόημα στο γραπτό λόγο. Σε κάθε δραστηριότητα μετατροπής γίνεται συζήτηση για τις σημασιολογικές και συντακτικές διαφορές ανάμεσα στις δύο γλώσσες. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα ιδιωματικές λέξεις και εκφράσεις και μοιράζει στα παιδιά καρτέλες με γραπτά παραδείγματα χρήσης των ιδιωματικών λέξεων και εκφράσεων. Για κάθε ιδιωματική έκφραση στον πίνακα τα παιδιά αναζητούν την καρτέλα με το αντίστοιχο παράδειγμα. Ακολουθεί συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για το νόημα των ιδιωματικών εκφράσεων.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ Ε΄-ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Για αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τους προαναφερθέντες στόχους των Γ΄-Δ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθοι στόχοι συνοδεύονται από επιπρόσθετες δραστηριότητες για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Γι αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις προαναφερθείσες ενδεικτικές δραστηριότητες των Γ΄-Δ΄ τάξεων και να τις αξιοποιήσει για τις ανάγκες των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθες δραστηριότητες προστίθενται για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.**
Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία ώστε να:		
Συγκρίνει κείμενα με το ίδιο θέμα που όμως ανήκουν σε διαφορετικό είδος λόγου.		Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά ένα γραπτό κείμενο που αποδίδεται με διάλογο και ένα γραπτό κείμενο με το ίδιο νόημα που αποδίδεται με αφήγηση. Τα παιδιά διαβάζουν το κείμενο σιωπηρά και συγκρίνουν τα δύο κομμάτια. Στη συνέχεια μπορούν τα παιδιά να διαβάσουν ένα κείμενο που είναι αφηγηματικό και να το μετατρέψουν σε διαλογικό ή το αντίθετο.
Διαβάζει το κείμενο, είτε ως σύνολο για την απόκτηση μιας γενικής εικόνας, είτε λεπτομερειακά, είτε επιλεκτικά για την ανεύρεση συγκεκριμένων στοιχείων.		Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να διαβάσουν ένα κείμενο σιωπηρά. Πριν την ανάγνωση ενημερώνει τα παιδιά πως στο τέλος της ανάγνωσης θα αναδιηγηθούν το κείμενο και θα απαντήσουν σε ερωτήσεις. Συμβουλεύει τα παιδιά να εντοπίσουν τα σημαντικά για την αναδιήγηση σημεία και να τα υπογραμμίσουν. Στο τέλος της ανάγνωσης κάθε παιδί δείχνει στους υπόλοιπους ποια σημεία θεώρησε σημαντικά για την αναδιήγηση και αναδιηγείται το κείμενο στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός κάνει ερωτήσεις ώστε κάθε παιδί να ανατρέξει και να διαβάσει επανειλημμένα το κείμενο προκειμένου να δώσει απαντήσεις. Το είδος των ερωτήσεων θα ποικίλει και θα περιλαμβάνει απλές αλλά και πιο σύνθετες ερωτήσεις, ώστε να γίνεται πλήρης κατανόηση ενός κειμένου.
Διαβάζει σιωπηρά, είτε για προσωπική ευχαρίστηση, είτε για να ανακοινώσει το κείμενο σε άλλους.		Τα παιδιά σε ομάδες των 2-3 ατόμων διαβάζουν ένα κείμενο και με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού εντοπίζουν τα σημαντικά στοιχεία της ιστορίας. Στη συνέχεια, αναλαμβάνουν να αναδιηγηθούν διαφορετικά κομμάτια της ιστορίας (αρχή, μέση, τέλος).

Επιλέγει και διαβάζει κείμενα με τα οποία δεν είναι εξοικειωμένος		Τα παιδιά αναζητούν πληροφορίες από εφημερίδες: α) για το χρόνο έναρξης και το είδος των έργων που παίζονται στους κινηματογράφους της περιοχής τους, β) για το πρόγραμμα της τηλεόρασης. Επίσης, αναζητούν πληροφορίες για εκπομπές που τους ενδιαφέρουν (κανάλι, ημέρα, ώρα). Ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά τη χρήση των βιβλιογραφικών πηγών για την αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών και συζητάει μαζί τους τον σκοπό της χρήσης κάθε βιβλιογραφικής πηγής. Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός θέτει ένα ερώτημα και στη συνέχεια δείχνει στα παιδιά πώς θα αποφασίσουν ποιες πηγές (εφημερίδα, εγκυκλοπαίδεια) είναι σημαντικές σε σχέση με αυτό ερώτημα και πώς μπορούν να αναζητηθούν οι αναγκαίες πληροφορίες. Ο εκπαιδευτικός θέτει διάφορα ερωτήματα ή στο πλαίσιο ενός διαθεματικού σχεδίου εργασίας αναθέτει σε διαφορετικές ομάδες παιδιών να αναζητήσουν πληροφορίες σε εφημερίδες, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά, Χρυσούς Οδηγούς, προκειμένου να βρουν απαντήσεις ή να παρουσιάσουν ένα θέμα μέσα στην τάξη. Τα παιδιά παρουσιάζουν τις πληροφορίες, δείχνουν στα υπόλοιπα παιδιά σε ποια πηγή εντόπισαν τις πληροφορίες και σε ποιο σημείο αυτής της πηγής βρήκαν τις χρήσιμες πληροφορίες.
Εξοικειώνεται με τον ιδιωματικό λόγο και επισημαίνει τις δομικές διαφορές από τον διδασκόμενο κανόνα της κοινής νεοελληνικής γλώσσας και της Ε.Ν.Γ.		Τα παιδιά διαβάζουν και αναζητούν σε ένα κείμενο τις ιδιωματικές εκφράσεις. Στη συνέχεια προσπαθούν να μαντέψουν μέσα από τα συμφραζόμενα τη σημασία των ιδιωματικών εκφράσεων και να τις αποδώσουν μέσα από δραματοποίηση ή στην Ε.Ν.Γ.

5.2.4. ΓΡΑΦΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η διδασκαλία της γραφής ενθαρρύνει το κωφό παιδί να γράψει μέσα από δραστηριότητες που έχουν νόημα και εστιάζει στη συνολική διαδικασία της δημιουργίας ενός γραπτού κειμένου, δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται ένα γραπτό κείμενο, πώς γίνονται οι απόπειρες γραφής του, ο έλεγχος και η αναθεώρησή του, ώστε τελικά να παραχθεί το τελικό γραπτό κείμενο.

ΓΡΑΦΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ Α'-Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Η ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού να παράγει γραπτά λεκτικά σύνολα με νόημα.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία ώστε να είναι σε θέση να: Αντιλαμβάνεται ότι οι άνθρωποι διατυπώνουν τις σκέψεις τους όχι μόνο μέσα από την ομιλούμενη γλώσσα ή την Ε.Ν.Γ. αλλά και γραπτά.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.** Τα παιδιά παρατηρούν εικόνες με διάφορα αντικείμενα και αποδίδουν τη σημασία τους στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια, ψάχνουν να βρουν τις αντίστοιχες γραπτές λέξεις. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στα παιδιά κάποιες γραπτές λέξεις και τα παιδιά να επιλέξουν τη σωστή και να την τοποθετήσουν στο σωστό σημείο (δίπλα σε διάφορα αντικείμενα, δίπλα σε εικόνες, φωτογραφίες). Επίσης, τα παιδιά μπορούν να παράγουν τις γραπτές λέξεις με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Τα παιδιά περιγράφουν τα πρόσωπα ή τα ζώα μίας εικόνας στην Ε.Ν.Γ. Κατά τη διάρκεια της περιγραφής ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα χρήσιμες λέξεις και στο τέλος τα παιδιά με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού δημιουργούν γραπτές προτάσεις για την περιγραφή της εικόνας. Γίνεται η περιγραφή μίας εικόνας στην Ε.Ν.Γ. και στη συνέχεια τα παιδιά με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού βρίσκουν ένα γραπτό τίτλο για την εικόνα ή κάποιες γραπτές προτάσεις για να περιγράψουν την εικόνα.

Αντιλαμβάνεται τη στενή σχέση ακρόασης, χειλεανάγνωσης, ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής. Επίσης, αντιλαμβάνεται το ρόλο του δακτυλικού αλφαβήτου στη γραφή. Αντιγράφει πιστά και γράφει σωστά με σχετική ταχύτητα και με αποδεκτά γράμματα, λέξεις, φράσεις και προτάσεις τηρώντας τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. Γράφει προτάσεις με τελεία και ερωτηματικό. Γράφει με υπαγόρευση λέξεις.		Ο εκπαιδευτικός γράφει λέξεις στον πίνακα και παροτρύνει τα παιδιά να τις διαβάσουν σιωπηρά και να προσπαθήσουν να τις αποδώσουν στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός δείχνει μία λέξη, τη δακτυλοσυλλαβίζει και την προφέρει. Στο τέλος ενθαρρύνει τα παιδιά να κάνουν το ίδιο. Γίνεται η περιγραφή μίας εικόνας/μίας σειράς εικόνων που αποδίδουν μία ιστορία. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα κάποιες γραπτές προτάσεις που περιγράφουν την/τις εικόνα/ες. Στο τέλος, τα παιδιά παροτρύνονται να αντιγράψουν αυτές τις προτάσεις και να τις τοποθετήσουν κάτω από την/τις εικόνα/ες. Με αφορμή ένα θέμα συζήτησης ή μία εικόνα ο εκπαιδευτικός γράφει μία λέξη ή μία πρόταση και συζητάει το νόημά τους στην Ε.Ν.Γ. Ο εκπαιδευτικός επικεντρώνει την προσοχή των παιδιών στα κενά ανάμεσα στις λέξεις και ρωτάει τα παιδιά στην Ε.Ν.Γ. γιατί υπάρχουν τα κενά. Μάλιστα, τα κενά μπορούν να χρωματιστούν για να ενισχυθεί η οπτική προσοχή των παιδιών. Στη συνέχεια τα παιδιά ενθαρρύνονται να διαβάσουν προτάσεις στις οποίες τα κενά δεν είναι κατάλληλα και τους ζητείται να ξαναγράψουν τις προτάσεις με σωστά κενά ανάμεσα στις λέξεις, ώστε οι προτάσεις να είναι πιο ευανάγνωστες. Επίσης, ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν δικές τους προτάσεις. Μετά την ανάγνωση μίας ιστορίας, η εκπαιδευτικός επισημαίνει τα σημεία στίξης και το ρόλο τους στο κείμενο. Στη συνέχεια γράφει στον πίνακα κάποιες προτάσεις, τις εξηγεί στην Ε.Ν.Γ. και ενθαρρύνει τα παιδιά να βρουν αν στο τέλος της πρότασης χρειάζεται τελεία ή ερωτηματικό. Στη συνέχεια το παιδί παροτρύνεται να βάλει τελείες ή ερωτηματικά σε προτάσεις με περιεχόμενο που το ενδιαφέρουν ή δημιουργεί μία πρόταση με τελεία ή ερωτηματικό. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να γράψουν διάφορες λέξεις που ο εκπαιδευτικός δακτυλοσυλλαβίζει ή τους υπαγορεύει στην Ελληνική με Νοήματα. Επίσης, κατά περίπτωση, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να γράψουν μία λέξη που υπαγορεύεται προφορικά αξιοποιώντας τα ακουστικά υπολείμματα των παιδιών και τις δυνατότητες χειλεανάγνωσης.

Γράφει προτάσεις για να σχολιάσει μία εικόνα Γράφει ένα μικρό κείμενο για να σχολιάσει μία εικόνα. Εξιστορεί γραπτά με χρονολογική σειρά μία προσωπική του εμπειρία. Περιγράφει την εμπειρία (σχολική ή οικογενειακή) του.		Τα παιδιά δημιουργούν το δικό τους ατομικό λεξικό με λέξεις που μαθαίνουν καθημερινά. Χρησιμοποιούν το λεξικό τους κάθε φορά που θέλουν να περιγράψουν μία εικόνα, να γράψουν κάποια ιστορία, κλπ. Με αφορμή ένα θέμα (π.χ. γενέθλια, μία επίσκεψη) συλλέγονται εικόνες και φωτογραφίες και τίθεται ο στόχος της παραγωγής ενός γραπτού κειμένου. Αρχικά γίνεται συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. όπου περιγράφονται οι εικόνες και οι εμπειρίες των παιδιών. Μ' αυτό τον τρόπο συλλέγονται διάφορες πληροφορίες και ενεργοποιείται η προϋπάρχουσα γνώση των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα κάποιες χρήσιμες λέξεις ή εκφράσεις. Σε αρχικό στάδιο τα παιδιά γράφουν προτάσεις (με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού) κάτω από τις φωτογραφίες, εικόνες και σταδιακά παράγεται ένα μεγαλύτερο κείμενο. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ανακατεμένες εικόνες (προτιμότερο μέσα από τις εμπειρίες των παιδιών, π.χ. πρωινό ξύπνημα). Ζητείται από τα παιδιά να βάλουν τις εικόνες σε λογική σειρά. Στη συνέχεια γίνεται η περιγραφή των εικόνων μέσα από συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. και τα παιδιά ενθαρρύνονται να γράψουν κάποιες προτάσεις για να τις περιγράψουν. Ο τελικός στόχος είναι η παραγωγή ενός μικρού ολοκληρωμένου κειμένου. Τα παιδιά βάζουν τα μπερδεμένα κομμάτια μίας γραπτής ιστορίας σε σωστή χρονολογική και λογική σειρά, ώστε να υπάρχει μία χρονική ακολουθία και αλληλουχία. *Τα κείμενα αυτής της δραστηριότητας επιλέγονται από διαφορετικές θεματικές ενότητες.* Συμπληρώνουν την αρχή ή το τέλος μία ιστορίας. Περιγράφουν στην Ε.Ν.Γ. μία προσωπική τους ιστορία βάζοντας τα γεγονότα σε σωστή χρονολογική σειρά. Στη συνέχεια μπορεί να σχεδιαστεί η δομή της ιστορίας στην Ε.Ν.Γ. και γραπτώς, και στο τέλος να παραχθεί το γραπτό κείμενο.

ΓΡΑΦΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ Γ΄-Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.**
Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να:		
Κρίνει ο ίδιος, αν χρειάζεται να ξαναγράψει για να βελτιώσει ένα δύσκολα αναγνώσιμο κείμενο.		
Συμβουλεύεται λεξικά για να ελέγχει και διορθώνει τα ορθογραφικά του λάθη		Οι μαθητές χωρίζονται κατά ζεύγη και ελέγχουν τα γραπτά τους κείμενα, ώστε να τα αλληλοδιορθώσουν. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί και σημειώνει στον πίνακα τι χρειάζεται να ελεγχθεί.
Μετασχηματίζει κείμενα σε διαφορετικό είδος λόγου, για διαφορετικό σκοπό.		Ο εκπαιδευτικός *εκμεταλλεύεται κάθε ευκαιρία, στην οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν τη γραφή στο πλαίσιο διαφορετικών θεματικών ενοτήτων και μαθημάτων (π.χ. Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο, Ιστορία),* ώστε να παροτρύνει τα παιδιά να ψάξουν σε έντυπα ή ηλεκτρονικά λεξικά για να βρουν πληροφορίες σχετικά με την ορθογραφία των λέξεων. Τα παιδιά διορθώνουν μόνοι τα λάθη τους αφού κοιτάξουν τις σχετικές λέξεις στα λεξικά.
Χρησιμοποιεί διάφορα είδη λόγου και συντάσσει διάφορους τύπους κειμένων για διάφορους σκοπούς και για διάφορους αποδέκτες.		Τα παιδιά παρακολουθούν α) μία ιστορία που προβάλλεται στο βίντεο στην Ε.Ν.Γ. ή β) ένα διάλογο ανάμεσα σε δύο μαθητές και μετά προσπαθούν να το μετατρέψουν σε αφηγηματικό κείμενο και να το αποδώσουν γραπτά. Τα παιδιά δίνουν γραπτές απαντήσεις προσκλήσεις, επιστολές (π.χ. δέχομαι, αρνούμαι).
Γράφει μικρά κείμενα με βάση τον κόσμο της εμπειρίας του.		Η εκπαιδευτικός παροτρύνει τα κωφά παιδιά να γράφουν ημερολόγιο. Είναι δυνατό τα κωφά παιδιά να επιλέξουν ένα ακούον παιδί από το γειτονικό σχολείο και να ανταλλάσ-

		σουν το ημερολόγιο αυτό με το ακούον παιδί εβδομαδιαίως, ώστε να υπάρχει καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των δύο σχολείων.
Αναπτύσσει συνήθειες ορθής γραφής, στίξης και τονισμού μέσω όλων των μαθημάτων του σχολικού προγράμματος.		Με αφορμή μία σειρά εικόνων τα παιδιά ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν μία ιστορία και να την αποδώσουν γραπτά. Η προσοχή των παιδιών επικεντρώνεται στην παραγωγή ενός κειμένου με νόημα και παράλληλα δίνονται διάφορες συμβουλές για τα γραφοσυμβολικά στοιχεία (ορθογραφία, καλλιγραφία κτλ.). Με αφορμή μία πρόσφατη ή παλιότερη προσωπική ή σχολική εμπειρία ή ακόμα μετά την παρακολούθηση μιας βιντεοταινίας με υποτίτλους τα παιδιά παροτρύνονται να γράψουν ένα κείμενο.
Επεξεργάζεται ένα κείμενο με ενότητες και παραγράφους.		Ο εκπαιδευτικός προβάλλει σε μία διαφάνεια προτάσεις με διαφορετικά σημεία στίξης. Χρωματίζει το κάθε σημείο στίξης με διαφορετικό χρώμα και συζητάει για το ρόλο τους σε σχέση με το νόημα της κάθε πρότασης. Στη συνέχεια προβάλλει μία διαφάνεια με προτάσεις χωρίς σημεία στίξης. Μοιράζει στα παιδιά καρτέλες με τα σημεία στίξης όπου κάθε χρώμα αντιπροσωπεύει διαφορετικό σημείο στίξης. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να βρουν ποιο σημείο στίξης λείπει σε κάθε πρόταση, να το αναζητήσουν μέσα από τις καρτέλες και να το δείξουν στα υπόλοιπα παιδιά. Ο εκπαιδευτικός συζητάει ένα θέμα στην Ε.Ν.Γ. που άπτεται των εμπειριών (π.χ. πρόσφατη εκδρομή), καθώς και των ενδιαφερόντων των παιδιών και συζητάει μαζί τους ώστε να συλλεχθούν ιδέες. Καταγράφει μερικές από τις ιδέες των παιδιών στον πίνακα. Τα παιδιά καλούνται να αναπτύξουν το θέμα σε τρεις παραγράφους με τη χρήση βοηθημάτων που τους δίνει ο εκπαιδευτικός, δηλαδή μέσα από διαγράμματα, λίστα με κύρια σημεία, λέξεις κ.α.
Συνειδητοποιεί τις λειτουργικές διαφορές μεταξύ της Ε.Ν.Γ. και του γραπτού λόγου.		Προβάλλεται η περιγραφή μίας ιστορίας στην Ε.Ν.Γ. και στη συνέχεια γίνεται η επεξεργασία της και η απόδοσή της σε γραπτό λόγο. Γίνονται συγκρίσεις των γλωσσολογιών στοιχείων των δύο γλωσσών. *Επίσης, αντίστροφα, κάθε φορά που τα παιδιά έρχονται σε επαφή με κείμενα διαφορετικών θεματικών ενοτήτων και με διαφορετικά είδη γραπτού λόγου ενθαρρύνονται να αποδίδουν το νόημα στην Ε.Ν.Γ.*

Χρησιμοποιεί κειμενικούς δείκτες για τη σύνδεση φράσεων, παραγράφων και νοηματικών ενοτήτων, δηλαδή συνδετικές λέξεις και φράσεις όπως*: γι΄ αυτό, έτσι, ενώ, ύστερα από όλα αυτά κτλ.*		Ο εκπαιδευτικός *παρουσιάζει κείμενα διαφορετικών θεματικών ενοτήτων* και υπογραμμίζει τις εκφράσεις και λέξεις που χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν προτάσεις και παραγράφους. Εξηγεί τη σημασία και το ρόλο των διαφορετικών εκφράσεων και επίσης παροτρύνει τα παιδιά να κάνουν συγκρίσεις με συνδετικές λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται στην Ε.Ν.Γ. Τα παιδιά καλούνται να χρησιμοποιήσουν τις συνδετικές λέξεις σε ασκήσεις συμπλήρωσης κενών, όπου τα παιδιά επιλέγουν και συμπληρώνουν την κατάλληλη συνδετική έκφραση.

ΓΡΑΦΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ Ε΄-ΣΤ΄ Δημοτικού

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Για αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τους προαναφερθέντες στόχους των Γ΄-Δ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθοι στόχοι συνοδεύονται από επιπρόσθετες δραστηριότητες για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων. Κρίνει ο ίδιος, αν χρειάζεται να ξαναγράψει για να βελτιώσει ένα δύσκολα αναγνώσιμο κείμενο.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Γι αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις προαναφερθείσες ενδεικτικές δραστηριότητες των Γ΄-Δ΄ τάξεων και να τις αξιοποιήσει για τις ανάγκες των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθες δραστηριότητες προστίθενται για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.** Οι μαθητές χωρίζονται κατά ζεύγη και ελέγχουν τα γραπτά τους κείμενα, ώστε να τα αλληλοδιορθώσουν. Χρησιμοποιούν λίστες ελέγχου, ώστε να ελέγχουν όλα τα απαραίτητα σημεία. Στη συνέχεια προσπαθούν να αναδημιουργήσουν το αρχικό κείμενο με βάση τις διορθώσεις που έχουν κάνει.
Χρησιμοποιεί διάφορα είδη λόγου και συντάσσει διάφορους τύπους κειμένων για διάφορους σκοπούς και για διάφορους αποδέκτες.		Με αφορμή μία σχολική γιορτή τα παιδιά σχεδιάζουν και δημιουργούν το πρόγραμμα της γιορτής με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, το οποίο θα μοιράσουν στα υπόλοιπα παιδιά του σχολείου.
Καταγράφει σκέψεις, το σχέδιο μίας εργασίας, μίας ομιλίας κ.τ.λ., με τρόπο που να μπορεί να το αναπτύξει προφορικά ή γραπτά.		Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να γράψουν κείμενα που απευθύνονται σε διαφορετικό κοινό και έχουν διαφορετικούς στόχους, όπως ηλεκτρονικά μηνύματα, συνταγή γιατρού, ημερολόγιο, προσκλήσεις, αγγελίες, λίστα καθηκόντων των παιδιών της τάξης. Μερικά από αυτά τα γραπτά κείμενα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο τέλος μέσα στην τάξη και στο σχολείο και να

Χρησιμοποιεί κειμενικούς δείκτες για τη σύνδεση φράσεων, παραγράφων και νοηματικών ενοτήτων, δηλαδή συνδετικές λέξεις και φράσεις όπως*: γι΄ αυτό, έτσι, ενώ, ύστερα από όλα αυτά κτλ.*		αναρτηθούν στην πινακίδα ανακοινώσεων. Ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά τα στάδια που ακολουθούνται για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την τελική παραγωγή ενός κειμένου και δίνει έμφαση στα αρχικά στάδια. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στα παιδιά ένα διάγραμμα, μία λίστα των σημαντικών σημείων ενός γραπτού κειμένου, μία λίστα λεξιλογίου, χρήσιμες εκφράσεις και να διδάξει στα παιδιά πώς αξιοποιούνται αυτά τα βοηθήματα στην παραγωγή του κειμένου. Η έμφαση δε δίνεται στο τελικό κείμενο αλλά στην προσπάθεια οργάνωσης του γραπτού κειμένου. Τα παιδιά διαβάζουν κείμενα και καλούνται να αναγνωρίσουν τις εκφράσεις και λέξεις που χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν προτάσεις και παραγράφους. Στη συνέχεια, τα παιδιά ενθαρρύνονται να χρησιμοποιήσουν κάποιες συνδετικές λέξεις για να δημιουργήσουν ένα δικό τους κείμενο.

5.2.5. ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μέσα από τη λογοτεχνία το κωφό παιδί θα έρθει σε επαφή με διάφορα λογοτεχνικά κείμενα και θα εξοικειωθεί με το εξωσχολικό βιβλίο. Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης παραμένουν ίδιοι, ωστόσο λαμβάνονται υπόψη οι γενικές αρχές της Διγλωσσίας, ώστε να επιτυγχάνεται η επαφή και εξοικείωση των παιδιών με λογοτεχνικά κείμενα Ελλήνων και ξένων Κωφών και ακουόντων συγγραφέων. Επίσης δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να παρακολουθήσουν διηγήσεις, ιστορίες, παραμύθια και ποίηση στην Ε.Ν.Γ. έτσι ώστε να έρθουν σε επαφή από νωρίς με τη λογοτεχνία.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α'- Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Εξοικειώνεται βιωματικά με τη μορφή και το περιεχόμενο των λογοτεχνικών κειμένων, Ψυχαγωγείται με τα κείμενα και τα απολαμβάνει ως ακροατής. Αποκτά την αίσθηση του χιούμορ μέσα από επιλεγμένα λογοτεχνικά κείμενα και οξύνει τη φαντασία του. Ενθαρρύνεται στη δημιουργία και έκφραση δικών του ιστοριών και εξοικειώνεται με τη χωροχρονική αντίληψη.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.** Ο εκπαιδευτικός διηγείται στην Ε.Ν.Γ. μικρά λογοτεχνικά κείμενα ακουόντων και Κωφών συγγραφέων (μικρών ιστοριών, διηγημάτων, παραμυθιών) και ανάλογα με το κείμενο μπορεί να γίνει παιχνίδι ρόλων, δραματοποίηση ή αναδιήγηση της ιστορίας στην Ε.Ν.Γ. Ο εκπαιδευτικός εισάγει τα παιδιά σε λογοτεχνικά κείμενα, το περιεχόμενο των οποίων εμπεριέχει χιούμορ. Μία ιστορία προβάλλεται σε βίντεο στην Ε.Ν.Γ. και μέσα από δραματοποίηση και παιχνίδι ρόλων τα παιδιά προσπαθούν να αποδώσουν τις χιουμοριστικές εκφράσεις. Ο εκπαιδευτικός λέει μία ιστορία στην Ε.Ν.Γ. και τα παιδιά μαντεύουν το τέλος της. Επίσης, τα παιδιά διαβάζουν μία ημιτελή ιστορία, μαντεύουν και αφηγούνται το πιθανό τέλος της στην Ε.Ν.Γ.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ΄-Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.**
Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να:		
Διευρύνει την αναγνωστική ικανότητα προσεγγίζοντας και το βιωματικό λόγο.		Τα παιδιά παροτρύνονται να κάνουν σιωπηρή ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων (μικρών ιστοριών, διηγημάτων, παραμυθιών) και να τα αναδιηγηθούν στην Ε.Ν.Γ. ή μέσα από τη δραματοποίηση.
Κατανοεί τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τα γλωσσικά μέσα, για να προκαλέσει τις εντυπώσεις που θέλει.		Τα παιδιά επιλέγουν βιβλία της αρεσκείας τους και κατά τη διάρκεια της ώρας της ελεύθερης ανάγνωσης τα μελετούν και τα παρουσιάζουν στην τάξη. Μετά την ανάγνωση, το κάθε κείμενο προβάλλεται με μία διαφάνεια. Κατά την προβολή του κειμένου ο εκπαιδευτικός επισημαίνει συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, όπου ο συγγραφέας προκαλεί συγκεκριμένες εντυπώσεις (π.χ. θαυμασμό, απορία, υπερβολή). Ακολουθεί συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για τα γλωσσικά μέσα (μεταφορά, προσωποποίηση), μέσα από τα οποία ο συγγραφέας προκαλεί τις εντυπώσεις. Ανάλογες δραστηριότητες μπορούν να γίνουν με αφορμή την παρακολούθηση μίας ιστορίας στην Ε.Ν.Γ. σε μία βιντεοταινία.
Εξοικειώνεται με στοιχεία δομής και περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων.		Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει γραπτώς διαφορετικά λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. διηγήματα, ποιήματα, μυθιστορήματα, μύθους). Σε συζήτηση που γίνεται στην τάξη στην Ε.Ν.Γ. εντοπίζονται και υπογραμμίζονται τα κύρια στοιχεία της δομής (π.χ. τα ποιήματα έχουν στροφές, ενώ τα διηγήματα παραγράφους, πώς ξεκινάει ένα ποίημα και πώς ένα πεζό κείμενο) και περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων και καταγράφονται σε σχετικό πίνακα. Επίσης, γίνονται συγκρίσεις στην Ε.Ν.Γ. μέσα από την προβολή στο βίντεο ενός ποιήματος ή τη διήγηση μίας ιστορίας στην Ε.Ν.Γ.
Εξηγεί το νόημα κειμένων με απαιτητική σύνταξη, λεξιλό-		Μετά την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού κειμένου ζητείται από τα παιδιά να το αποδώ-

γιο και νοηματική δομή.		σουν (Ε.Ν.Γ., δραματοποίηση, κτλ.). Αν κάποιο σημείο δεν έχει γίνει κατανοητό ο εκπαιδευτικός κάνει ερωτήσεις για να παροτρύνει τα παιδιά να ανατρέξουν σε συγκεκριμένα σημεία του γραπτού κειμένου, να ξαναδιαβάσουν κάποια μέρη του κειμένου και να προσπαθήσουν να τα κατανοήσουν.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Ε-ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Για αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τους προαναφερθέντες στόχους των Γ΄-Δ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθοι στόχοι συνοδεύονται από δραστηριότητες για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Κατανοεί τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τα γλωσσικά μέσα, για να προκαλέσει τις εντυπώσεις που θέλει. Εξοικειώνεται με στοιχεία δομής και περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Γι αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις προαναφερθείσες ενδεικτικές δραστηριότητες των Γ΄-Δ΄ τάξεων και να τις αξιοποιήσει για τις ανάγκες των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθες δραστηριότητες προστίθενται για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.** Τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες διαβάζουν λογοτεχνικά κείμενων διαφορετικών συγγραφέων και εντοπίζουν τους τρόπους μέσα από τους οποίους ο συγγραφέας δημιουργεί εντυπώσεις, όπως μέσα από το μεταφορικό λόγο τη φανταστική διάσταση, το υπερβολικό, το χιούμορ. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει γραπτώς διαφορετικά λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. διηγήματα, ποιήματα, μυθιστορήματα, μύθους) και τα παιδιά συγκρίνουν τα κείμενα όσον αφορά στα στοιχεία της δομής (π.χ. τα ποιήματα έχουν στροφές, ενώ τα διηγήματα παραγράφους) και του περιεχομένου τους. Γίνονται συγκρίσεις ανάμεσα σε λογοτεχνικά κείμενα και άλλα γραπτά κείμενα, όπως εφημερίδες. Σχολιάζονται οι διαφορές και ομοιότητές τους και καταγράφονται σε διαφορετικές στήλες.

5.2.6. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Η διδασκαλία του λεξιλογίου μπορεί να γίνει μέσα από διάφορες δραστηριότητες, ωστόσο είναι αποτελεσματική όταν συνδυάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: α) ένταξη του καινούργιου λεξιλογίου στην υπάρχουσα γνώση του παιδιού, β) επαφή με την καινούργια λέξη μέσα σε πολλά και διαφορετικά κείμενα, και γ) δημιουργία ευκαιριών για τη χρήση του καινούργιου λεξιλογίου. Επίσης, η κατάκτηση του καινούργιου λεξιλογίου ενισχύεται όταν η διδασκαλία συμπεριλαμβάνει την εκμάθηση στρατηγικών μέσα από τις οποίες το κωφό παιδί μαθαίνει να αντλεί πληροφορίες για το νόημα των λέξεων, ειδικά όταν πρόκειται για την εκμάθηση λέξεων σε μία δεύτερη γλώσσα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ Α'-Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Προσεγγίζει το λεξιλόγιο διαφόρων θεματικών περιοχών ξεκινώντας από τις πιο εύχρηστες λέξεις και χρησιμοποιώντας βαθμιαία τις περισσότερες ειδικές και κατάλληλες.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.** *Στο πλαίσιο διαφορετικών θεματικών ενοτήτων* εισάγεται καινούργιο λεξιλόγιο με τέτοιο τρόπο ώστε τα παιδιά να συνδέουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους στο λεξιλόγιο με καινούργιες γνώσεις. Ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο σημασιολογικός ιστός. Ο εκπαιδευτικός γράφει μία λέξη στο κέντρο του πίνακα π.χ. σκύλος και την κυκλώνει. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να σκεφτούν λέξεις που συνδέονται με τη λέξη «σκύλος», όπως τα είδη του σκύλου, τα χαρακτηριστικά του σκύλου. Μ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένας ιστός γύρω από τη λέξη σκύλος με διάφορες κατηγορίες λέξεων που έχουν κάποια σχέση με τη λέξη «σκύλος». Οι λέξεις που δημιουργούν τον ιστό περιλαμβάνουν γνωστές λέξεις και καινούργιες λέξεις που εισάγονται από τον εκπαιδευτικό.
Κατακτά και διαμορφώνει το λεξιλόγιό του από σημασιολογική και ορθογραφική άποψη.		Τα παιδιά ενθαρρύνονται να βρουν γραπτές λέξεις που συναντούν με μεγαλύτερη συχνότητα και τις αποδίδουν στην Ε.Ν.Γ. Ακολουθεί συζήτηση για την ορθογραφία των λέξεων και χρωματίζονται ή υπογραμμίζονται οι ορθογραφικές πληροφορίες που έχουν σημασιολογικό περιεχόμενο (π.χ. –ω δείχνει μία ενέργεια).
Κατανοεί την έννοια των λέξεων σε σύνδεση με τα πράγματα και τα συμφραζόμενα.		Ο εκπαιδευτικός επιδεικνύει διάφορες εικόνες και αντικείμενα και επίσης μοιράζει στα παιδιά καρτέλες με λέξεις/εκφράσεις που αντιστοιχούν στις εικόνας ή στα αντικείμενα. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να βρουν τη γρα-

		πτή λέξη/έκφραση, να την αντιστοιχίσουν με τις εικόνες και τα αντικείμενα και να τις διαβάσουν. Επίσης, η σημασία της λέξης αποδίδεται στην Ε.Ν.Γ.
Αποσαφηνίζει τις έννοιες των λέξεων με βάση τα αντίθετα.		Ο εκπαιδευτικός συζητάει στην Ε.Ν.Γ. για τη σημασία των αντιθέτων και γίνονται διάφορες δραστηριότητες αναζήτησης νοημάτων με αντίθετη σημασία στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια αναζητούνται γραπτές λέξεις με αντίθετη σημασία μέσα *σε γραπτά κείμενα διαφορετικών θεματικών ενοτήτων* και στο τέλος τα παιδιά ενθαρρύνονται να βρουν δικές τους αντίθετες λέξεις.
Καταρτίζει απλά αλφαβητικά λεξιλόγια.		Τα παιδιά ενθαρρύνονται να σχηματίσουν το δικό τους λεξιλόγιο, γράφοντας τις λέξεις που βρίσκουν μέσα στα κείμενα σε ξεχωριστό τετράδιο. Εκπαιδεύονται ώστε να ταξινομούν τις γραπτές λέξεις με βάση το αρχικό τους γράμμα, τα δύο πρώτα αρχικά τους γράμματα κ.τ.λ.. Γίνονται συγκρίσεις στην Ε.Ν.Γ. με ταξινόμηση των νοημάτων με βάση τη χειρομορφή τους.
Εμπλουτίζει το λεξιλόγιό του, αξιοποιώντας τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων και τις σχολικές εκδηλώσεις. Χρησιμοποιεί τις νέες έννοιες-λέξεις στην Ε.Ν.Γ. και στο γραπτό λόγο, ώστε να διευρύνει τόσο το παθητικό καθώς και το ενεργητικό του λεξιλόγιο.		*Στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης, δίνεται η δυνατότητα ολοκληρωμένης κατανόησης και εκμάθησης νέων λέξεων μέσα από α)την αναζήτηση των νέων λέξεων σε διαφορετικά κείμενα και συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για τις πολλαπλές χρήσεις και σημασίες των λέξεων*, β)τη δημιουργία προτάσεων στην Ε.Ν.Γ. όπου χρησιμοποιείται το νέο λεξιλόγιο και απόδοσή τους στο γραπτό λόγο, γ)την καταχώρηση νέων λέξεων-εννοιών σε τετράδιο λεξιλογικών ασκήσεων, και δ)την αναζήτηση λέξεων σε απλά λεξικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ Γ΄-Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Προσεγγίζει το λεξιλόγιο	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.** Το λεξιλόγιο κωδικοποιείται κατά θεματική ενότητα (οικογένεια-συγγενείς, τροφή-φαγητό, ρούχα-ντύσιμο, σχολείο-μαθητές, μαγειρικά σκεύη-μαγείρεμα, υγεία-ατυχήματα, συγκοινωνίες-ταξίδια, κ.λπ.). Τα παιδιά βρίσκουν το νόημα των λέξεων στην Ε.Ν.Γ. και ενθαρρύνονται να τοποθετήσουν

διάφορων θεματικών περιοχών, ξεκινώντας από τις πιο εύχρηστες και γενικού περιεχομένου λέξεις και χρησιμοποιώντας βαθμιαία τις περισσότερο ειδικές και κατάλληλες. Αντιλαμβάνεται το ρόλο του γλωσσικού και του εξωγλωσσικού περιβάλλοντος στον προσδιορισμό της σημασίας των λέξεων. Συνειδητοποιεί τις κυριότερες σημασιολογικές σχέσεις κυριολεξία, μεταφορά, συνωνυμία, αντωνυμία κτλ.. Αντιλαμβάνεται τον πολύσημο χαρακτήρα των λέξεων και τη λειτουργία της πολυσημίας. Διαπιστώνει ότι με την παραγωγή και τη σύνθεση δημιουργούνται χιλιάδες λέξεις.		τις λέξεις σε ασκήσεις συμπλήρωσης κενών μέσα σε προτάσεις ή μικρά κείμενα, *στο πλαίσιο διαφόρων μαθημάτων (π.χ. Γλώσσα, Ιστορία, Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο). Δημιουργείται γραπτό* ευρετήριο των παραπάνω ομάδων λέξεων. Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να αποδώσουν τις καινούργιες λέξεις ή εκφράσεις στην Ε.Ν.Γ. Στη συνέχεια τα παιδιά ενθαρρύνονται να γράψουν μία πρόταση μέσα στην οποία χρησιμοποιείται η καινούργια λέξη και στη συνέχεια να την αποδώσουν στην Ε.Ν.Γ. Μέσα από παραδείγματα στην Ε.Ν.Γ. τα παιδιά συνειδητοποιούν πώς η κατανόηση των λέξεων ενισχύεται ιδιαίτερα από την αξιοποίηση των εξωγλωσσικών πληροφοριών, όπως οι εκφράσεις του προσώπου και οι κινήσεις του σώματος. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα προτάσεις και εξηγεί στα παιδιά ποιες λέξεις χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και ποιες μεταφορικά, ποιες λέξεις είναι συνώνυμες με ποιες κ.ο.κ.. Ανάλογες δραστηριότητες γίνονται στην Ε.Ν.Γ. Ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά διάφορα νοήματα από την Ε.Ν.Γ. που έχουν πολλαπλές σημασίες. *Στη συνέχεια τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τις πολλαπλές σημασίες μίας λέξης στην ελληνική γλώσσα μέσα από την ανάγνωση κειμένων διαφορετικών θεματικών ενοτήτων και μαθημάτων (π.χ. Ιστορία, Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο). Για παράδειγμα τα παιδιά μπορούν να βρουν σε ένα κείμενο της γλώσσας τη λέξη «φύλλο» με αναφορά το φύλλο ενός βιβλίο και σε μία θεματική ενότητα που ασχολείται με το περιβάλλον να συζητήσουν για τα φύλλα του δέντρου.* Μέσα από τα συμφραζόμενα ενθαρρύνονται να βρουν τη σημασία της λέξης στις διαφορετικές περιστάσεις και να την αποδώσουν στην Ε.Ν.Γ. Επίσης, χρησιμοποιούν τις καινούργιες λέξεις σε διάφορες ασκήσεις, όπου χρειάζεται να προσδιορίσουν τη σημασία της λέξης ή φτιάχνουν παραδείγματα με τις πολλαπλές σημασίες της λέξης. Η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να ανακαλέσουν στην πρώτη τους γλώσσα σύνθετες και παράγωγες λέξεις και να τις νοηματί-

Μαθαίνει να αναζητά πληροφορίες που είναι ταξινομημένες αλφαβητικά. Καταρτίζει αλφαβητικά λεξιλόγια.		σουν. Αφού τα παιδιά κατανοήσουν την έννοια της σύνθεσης και της παραγωγής στην πρώτη τους γλώσσα, ο εκπαιδευτικός γράφει μία λέξη στον πίνακα και τα παιδιά ενθαρρύνονται να ψάξουν να βρουν μέσα σε ένα κείμενο παραγωγικές ή σύνθετες λέξεις. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα το β' συνθετικό διαφόρων λέξεων και μοιράζει σε κάθε παιδί μία καρτέλα με το α' συνθετικό μίας λέξης. Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα το β' συνθετικό μίας λέξης και ρωτάει ποιο παιδί έχει το α' συνθετικό. Το παιδί σηκώνεται και ενώνει το α' με το β' συνθετικό δημιουργώντας μία σύνθετη λέξη. Ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει δραστηριότητες στις οποίες το παιδί χρειάζεται να αναζητήσει πληροφορίες οι οποίες είναι καταχωρημένες με αλφαβητική σειρά. Για παράδειγμα τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν ονόματα σε ένα τηλεφωνικό ευρετήριο. Επίσης, τα παιδιά μπορούν να σχεδιάσουν ένα τηλεφωνικό ευρετήριο με τα ονόματα και τα τηλέφωνα των παιδιών στην τάξη. Κάθε φορά που τα παιδιά συναντούν καινούργιες λέξεις, απλές παραγωγικές ή σύνθετες καταρτίζουν αλφαβητικά λεξιλόγια, στα οποία οι λέξεις τοποθετούνται με κριτήρια τα δύο, τρία ή τέσσερα πρώτα γράμματα. Επίσης, το λεξικό μπορεί να καταρτιστεί με βάση το δακτυλικό αλφάβητο. Τέλος, μπορούν να δημιουργηθούν θεματικά λεξιλόγια, όπου κατατάσσονται οι λέξεις σε θεματικές ενότητες. Στην προσπάθεια κατάρτισης λεξιλογίων τα παιδιά ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ Ε΄-ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ'-Δ' και Ε-Στ' τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Για αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τους προαναφερθέντες στόχους των Γ'-Δ' τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθοι στόχοι συνοδεύονται από δραστηριότητες για τα παιδιά	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ'-Δ' και Ε-Στ' τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Γι αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις προαναφερθείσες ενδεικτικές δραστηριότητες των Γ'-Δ' τάξεων και να τις αξιοποιήσει για τις ανάγκες των μαθητών των Ε'-Στ' τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθες δραστηριότητες προστίθενται για τα παιδιά των Ε-Στ' τάξεων.**

των Ε-Στ' τάξεων. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Προσεγγίζει το λεξιλόγιο διάφορων θεματικών περιοχών, ξεκινώντας από τις πιο εύχρηστες και γενικού περιεχομένου λέξεις και χρησιμοποιώντας βαθμιαία τις περισσότερο ειδικές και κατάλληλες.		Το λεξιλόγιο κωδικοποιείται κατά θεματική ενότητα (οικογένεια-συγγενείς, τροφή-φαγητό, ρούχα-ντύσιμο, σχολείο-μαθητές, μαγειρικά σκεύη-μαγείρεμα, υγεία-ατυχήματα, συγκοινωνίες-ταξίδια, κ.λπ.). Τα παιδιά ενθαρρύνονται να χρησιμοποιήσουν το λεξιλόγιο αυτό για την αυθόρμητη συγγραφή κειμένων ανά θεματική ενότητα (π.χ. περιγραφή δυστυχήματος, συγγραφή συνταγής, περιγραφή του αεροδρομίου). Προηγείται η απόδοση των κειμένων στην Ε.Ν.Γ. από τα παιδιά. *Επίσης, στο πλαίσιο άλλων μαθημάτων (π.χ. Ιστορία, Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο), αναζητείται και εξηγείται στην Ε.Ν.Γ. το ειδικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται.* Σχεδιάζονται δραστηριότητες στις οποίες τα παιδιά φτιάχνουν γραπτούς διάλογους μέσα στους οποίους χρησιμοποιούν τις κατάλληλες λέξεις, όπως μία συναλλαγή σε σούπερμάρκετ, μία επίσκεψη σε ένα κινηματογράφο, σε ένα μουσείο κτλ.
Συνειδητοποιεί τις κυριότερες σημασιολογικές σχέσεις κυριολεξία, μεταφορά, συνωνυμία, αντωνυμία κτλ..		Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Μία ομάδα φτιάχνει προτάσεις μέσα στις οποίες κάποιες λέξεις έχουν κυριολεκτική και κάποιες άλλες μεταφορική έννοια και η άλλη ομάδα τις αναζητάει. Επίσης, μία ομάδα φτιάχνει προτάσεις με λέξεις, οι οποίες πρέπει να αντικατασταθούν από συνώνυμες λέξεις από την άλλη ομάδα. Μέσα σε ένα οικείο κείμενο, τα παιδιά ενθαρρύνονται να βρουν συνώνυμες λέξεις και στη συνέχεια να τις χρησιμοποιήσουν σε ένα δικό τους κείμενο.
Αντιλαμβάνεται τον πολύσημο χαρακτήρα των λέξεων και τη λειτουργία της πολυσημίας.		Τα παιδιά σε ομάδες διαβάζουν διαφορετικά κείμενα μέσα στα οποία συναντούν τη χρήση των πολλαπλών σημασιών της ίδιας λέξης. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην άλλη τη σημασία της λέξης και το πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιείται.
Χρησιμοποιεί το λεξικό με πολλαπλούς τρόπους.		Τα παιδιά ενθαρρύνονται να ψάξουν ένα λεξικό όχι απλά για να κατανοήσουν το νόημα μίας λέξης αλλά προκειμένου να αναζητήσουν διάφορες πληροφορίες για μία λέξη όπως είναι η προφορά της λέξης, η ετυμολογία της, τα συνώνυμά της, η ορθογραφία, τα παράγωγα, και ο τονισμός της.

5.2.7. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Μέσα από τη διδασκαλία της γραμματικής τα κωφά παιδιά θα αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τη δομή του γραπτού λόγου και τη μετάβαση από την ελληνική νοηματική στην ελληνική γλώσσα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Α΄- Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	**Θεματικές ενότητες**	**Ενδεικτικές Δραστηριότητες**
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να:	**Παραμένουν ίδιες όπως στα γενικά αναλυτικά προγράμματα**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.**
Αισθητοποιεί με πρακτικό και παιγνιώδη τρόπο την έννοια της γλωσσικής δομής.		Ο εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά κάρτες διαφορετικών χρωμάτων με λέξεις που αποτελούν διαφορετικά μέρη του λόγου (Υποκείμενο, ρήμα, αντικείμενο) και ζητάει να τα συνθέσουν για να φτιάξουν προτάσεις. Γίνονται ερωταποκρίσεις του τύπου ποιος κάνει τι; ποιος είναι τι; κτλ. Ακολουθούν συγκρίσεις της δομής του γραπτού λόγου με τη δομή της Ε.Ν.Γ.
Μαθαίνει τα βασικά σημεία στίξης και κατανοεί πως τα σημεία στίξης χρησιμοποιούνται για διαφορετικούς λόγους.		Μέσα από την επαφή με γραπτές λέξεις, προτάσεις και μικρά κείμενα, τα παιδιά μαθαίνουν για τη λειτουργία των σημείων στίξης. Μέσα από την ανάγνωση προτάσεων και μικρών κειμένων, εντοπίζονται τα σημεία στα οποία υπάρχουν τελείες και ακολουθεί συζήτηση σχετικά με το ρόλο των τελειών. Επίσης, σημειώνεται πως μετά από κάθε τελεία ακολουθεί κεφαλαίο γράμμα. Σε κάθε περίπτωση η διδασκαλία των σημείων στίξης γίνεται με διάφορα οπτικά ερεθίσματα (π.χ. υπογράμμιση, χρωματισμός). και στο πλαίσιο ενός κειμένου, ώστε τα παιδιά να αποσπάσουν σημαντικές πληροφορίες για τη χρήση και το ρόλο τους στην κατανόηση ενός κειμένου.
Κατανοεί και χρησιμοποιεί την απαραίτητη για τη διεξαγωγή του μαθήματος μεταγλωσσική ορολογία.		Συζήτηση σχετικά με τη δομή του γραπτού λόγου και συγκρίσεις με την Ε.Ν.Γ., ανάλογα με το γλωσσικό επίπεδο του παιδιού. Ο εκπαιδευτικός γράφει διάφορες βασικές προτάσεις στον πίνακα, ώστε να γίνει κατανοητό ότι οι λέξεις μπαίνουν με συγκεκριμένη

Κατανοεί το ρόλο του ρήματος μέσα στην πρόταση Χρησιμοποιεί το ουσιαστικό με το άρθρο ως υποκείμενο, αντικείμενο και κατηγορούμενο.		σειρά σε μία πρόταση και πως αυτή η σειρά επηρεάζει το νόημα. Στη συνέχεια γίνονται διάφορες δραστηριότητες τοποθέτησης των λέξεων στη σωστή συντακτική σειρά, συμπλήρωσης μίας λέξης (π.χ. ρήμα), αλλαγής της θέσης των λέξεων μέσα σε μία πρόταση. Ανάλογα παιχνίδια μπορούν να γίνουν στην Ε.Ν.Γ., ώστε να γίνει κατανοητό πως η αλλαγή της δομής των μερών του λόγου κάθε γλώσσας επηρεάζει το νόημά της.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Γ΄-Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι όπως στο γενικό αναλυτικό πρόγραμμα με μικρές διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Αισθητοποιεί με πρακτικό και παιγνιώδη τρόπο την έννοια της γλωσσικής δομής. Αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες αφαίρεσης, προσθήκης και αλλαγής της σειράς στοιχείων μιας πρότασης, καθώς τις δυνατότητες μετασχηματισμού της για τις ανάγκες της επικοινωνίας.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν γενικά ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης με κάποιες διαφοροποιήσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες των κωφών παιδιών.** Ο εκπαιδευτικός γράφει μία πρόταση στον πίνακα από την οποία λείπει μία λέξη (π.χ. προσωπική αντωνυμία). Στη συνέχεια δίνει στα παιδιά καρτέλες με διαφορετικά μέρη του λόγου (ουσιαστικό, ρήμα, κτλ.) και ζητάει από τα παιδιά να επιλέξουν τη σωστή λέξη που ταιριάζει στο κενό. Ανάλογες ασκήσεις μπορούν να γίνουν στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή μέσα από τη χρήση του κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού. Γίνονται προσπάθειες απόδοσης των προτάσεων στην Ε.Ν.Γ. Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες. Δίνει στην κάθε ομάδα καρτέλες (που αναγράφουν διαφορετική λέξη) και ζητά από τα παιδιά να βάλουν τη θέση των καρτελών (δηλαδή των λέξεων) στη σωστή σειρά. Επίσης, μπορούν να μοιραστούν καρτέλες με περισσότερες λέξεις και τα παιδιά να πρέπει να αφαιρέσουν 1-2 λέξεις που δεν είναι σχετικές με το νόημα της πρότασης προκειμένου να σχηματίζουν μία πρόταση. Η κάθε ομάδα καταγράφει τις προτάσεις που σχημάτισε και αναδεικνύεται νικήτρια η ομάδα που παράγει τις περισσότερες προτάσεις. Αντίστοιχες δραστηριότητες γίνονται και στην Ε.Ν.Γ.

Διαπιστώνει ότι ο λόγος οργανώνεται γύρω από το όνομα και το ρήμα.		Ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα μια πρόταση. Εξηγεί στους μαθητές στην Ε.Ν.Γ. ποιο μέρος της πρότασης αποτελεί το ονοματικό μέρος της πρότασης και ποιο το ρηματικό μέρος. Στη συνέχεια δίνει γραπτές προτάσεις στους μαθητές και τους ζητά να υπογραμμίσουν με διαφορετικό χρώμα και να νοηματίσουν το ρηματικό και ονοματικό μέρος της πρότασης. Γίνονται ακόμα μέσα στην τάξη και κάποιες άλλες ασκήσεις: • Ασκήσεις συμπλήρωσης του ονοματικού ή ρηματικού μέρους της πρότασης, εάν δίνεται αντίστοιχα το ρηματικό ή το ονοματικό μέρος. • Ασκήσεις αντιστοίχησης ρήματος-υποκειμένου. • Ασκήσεις για τον εντοπισμό της σειράς του ονοματικού και ρηματικού μέρους της πρότασης σε ερωτηματικές και καταφατικές προτάσεις. • Ασκήσεις για τη μετακίνηση των γλωσσικών συνόλων.
Αναγνωρίζει τα δομικά συστατικά μίας πρότασης. Αναγνωρίζει και κατανοεί τους χρόνους των ρημάτων. Εσωτερικεύει ένα κλιτικό σχήμα ρήματος και ένα κλιτικό σύστημα πτωτικού στα τρία γένη.		Ο εκπαιδευτικός καταγράφει κάποιες προτάσεις στον πίνακα και υπογραμμίζει με διαφορετικό χρώμα τα δομικά συστατικά της. Δίνει πληροφορίες σχετικά με τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες (το άρθρο συμφωνεί με το ουσιαστικό, το υποκείμενο με το ρήμα) μέσα από διάφορα παραδείγματα. Στη συνέχεια δίνονται γραπτές ασκήσεις του πιο κάτω τύπου μέσα στο πλαίσιο προτάσεων: • ασκήσεις για το γένος των ονομάτων, για την πτώση και τον αριθμό. • ασκήσεις για συμφωνία επιθέτου-ουσιαστικού. Κατά τη συμπλήρωση των πιο πάνω ασκήσεων ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να έχουν δίπλα τους τα βιβλία της γραμματικής, ώστε να τα συμβουλεύονται για την ορθή κλήση των αρσενικών, θηλυκών, ουδετέρων
Αντιλαμβάνεται τις διαφορετικές χρονικές βαθμίδες των ρημάτων μέσα στην πρόταση.		Ο εκπαιδευτικός αποδίδει στην Ε.Ν.Γ. προτάσεις σε διαφορετικούς χρόνους ανάλογα με την περίσταση (π.χ. χθες, σήμερα, αύριο). Επίσης, συζητάει με τους μαθητές στην Ε.Ν.Γ., ώστε να γίνει κατανοητή η διάκριση των χρονικών βαθμίδων (παρελθόν, παρόν, μέλλον). Τα παιδιά αφού συνειδητοποιήσουν τη σημασία των διαφορετικών χρόνων στην πρώτη τους γλώσσα, καλούνται να με-

		τατρέψουν προτάσεις στην ελληνική γλώσσα σε διαφορετικούς χρόνους.
Αντιλαμβάνεται ότι η επιλογή, η συχνότητα των τύπων των συντακτικών δομών και των γραμματικών τύπων έχει σχέση με το είδος του κειμένου και τη σκοπιμότητά του.		*Οι μαθητές μαζί με τον εκπαιδευτικό συζητούν την γραμματική ορολογία των χρόνων και αποδίδουν τους όρους περιφραστικά στη νοηματική.*
Συνειδητοποιεί τον μορφολογικό πλούτο της ελληνικής και τον πολυσήμαντο ρόλο των καταλήξεων.		Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να διαβάσει ένα τύπο κειμένου (αφηγηματικό, ποίημα, οδηγίες εκτέλεσης) και να εντοπίσει τα γραμματικά χαρακτηριστικά τους. Δημιουργούν μία λίστα με τα χαρακτηριστικά του κάθε τύπου κειμένου. Ακολουθεί συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για το ρόλο των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών σε κάθε τύπο κειμένου. Ο εκπαιδευτικός προβάλλει σε μία διαφάνεια προτάσεις μέσα στις οποίες υπάρχουν λέξεις χωρίς καταλήξεις. Γίνεται συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. σχετικά με το νόημα της πρότασης και τα παιδιά μαζί με τον εκπαιδευτικό αναζητούν την κατάληξη που ταιριάζει. Όταν συμπληρωθεί η κατάληξη δακτυλοσυλλαβίζεται όλη η λέξη από τον εκπαιδευτικό και από κάθε παιδί ξεχωριστά.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ε΄-ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Για αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τους προαναφερθέντες στόχους των Γ΄-Δ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθοι στόχοι συνοδεύονται από πιο σύνθετες δραστηριότητες για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης των Γ΄-Δ΄ και Ε-Στ΄ τάξεων έχουν πολλές ομοιότητες. Γι αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις προαναφερθείσες ενδεικτικές δραστηριότητες των Γ΄-Δ΄ τάξεων και να τις αξιοποιήσει για τις ανάγκες των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων. Επίσης, οι ακόλουθες δραστηριότητες προστίθενται για τα παιδιά των Ε-Στ΄ τάξεων.**
Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να: Αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες αφαίρεσης, προσθή-		Ο εκπαιδευτικός γράφει προτάσεις (καταφατικές, ερωτηματικές) στον πίνακα. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να αλλάξουν τη σειρά των λέξεων μέσα στην πρόταση και να διερευ-

κης και αλλαγής της σειράς στοιχείων μιας πρότασης, καθώς τις δυνατότητες μετασχηματισμού της για τις ανάγκες της επικοινωνίας.		νήσουν αν το νόημα παραμένει ίδιο ή αλλάζει. Αντίστοιχες δραστηριότητες γίνονται στην Ε.Ν.Γ.
Αναγνωρίζει τα συστατικά των παραγράφων και συνειδητοποιεί το ρόλο των κειμενικών δεικτών στη σύνδεση των παραγράφων.		Στην ανάγνωση μίας παραγράφου εντοπίζονται τα στοιχεία που δομούν μία παράγραφο (αρχή, μέση, τέλος) και τα γραμματικά και συντακτικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται στη σύνδεση και αλληλουχία των παραγράφων. Ακολουθεί συζήτηση στην Ε.Ν.Γ., σχετικά με τον τρόπο που αξιολογούνται αυτά τα στοιχεία στην κατανόηση του κειμένου και τα παιδιά φτιάχνουν παραγράφους και ενσωματώνουν τα κατάλληλα συντακτικά και γραμματικά χαρακτηριστικά.
Αντιλαμβάνεται ότι η επιλογή, η συχνότητα των τύπων των συντακτικών δομών και των γραμματικών τύπων έχει σχέση με το είδος του κειμένου και τη σκοπιμότητά του.		Τα παιδιά σε ομάδες διαβάζουν 2-3 κείμενα διαφορετικού τύπου και κάνουν συγκρίσεις όσον αφορά στα γραμματικά χαρακτηριστικά τους (χρόνοι ρημάτων, εμφάνιση συγκεκριμένων μερών του λόγου κτλ.). Στη συνέχεια επιλέγουν ένα τύπο κειμένου και δημιουργούν ένα κείμενο με βάση τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (π.χ. επιλέγουν να φτιάξουν μία εφημερίδα).
		Τα παιδιά διαβάζουν μία μικρή ιστορία. Ακολουθεί συζήτηση στην Ε.Ν.Γ. για το νόημα της ιστορίας. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να εντοπίσουν πώς τοποθετείται το κείμενο χρονικά και ενθαρρύνει τα παιδιά να μετατρέψουν την ιστορία (που είναι στον ενεστώτα) στο παρελθόν ή μέλλον. Αυτή δραστηριότητα μπορεί να γίνει πρώτα στην Ε.Ν.Γ. και μετά γραπτά. Στο τέλος κάποιο παιδί ανακοινώνει το αποτέλεσμα στα άλλα παιδιά γράφοντας το κείμενο στον πίνακα ή προβάλλοντάς το σε μία διαφάνεια. Υπογραμμίζονται οι λέξεις που άλλαξαν γραμματικά και δακτυλοσυλλαβίζονται.
Αντιλαμβάνεται τις διαφορετικές χρονικές βαθμίδες των ρημάτων μέσα στην πρόταση. Αναγνωρίζει και κατανοεί τους χρόνους των ρημάτων.		*Παρατηρούν σε κείμενα της ελληνικής* από διάφορα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. Ιστορία, Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο) *την εκφορά του ρηματικού χρόνου. Κάνουν συγκρίσεις μεταξύ των δύο γλωσσών και διατυπώνουν γραπτά ομοιότητες και διαφορές που παρατηρούν.* *Φτιάχνουν προτάσεις στην ελληνική και στην Ε.Ν.Γ. ως παραδείγματα ορθής χρήσης του χρόνου του ρήματος.* *Μετατρέπουν κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα* (π.χ. Ιστορία, Ερευνώ το φυσικό μου κόσμο) *από το παρελθόν στο μέλλον και αντίστροφα, από το παρόν στο παρελθόν κλπ.*

5.2.8. ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ Α'-Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Ο στόχος παραμένει ίδιος με το στόχο των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να: Εντοπίζει και αξιολογεί τις πληροφορίες που χρειάζεται, χρησιμοποιώντας διάφορες πηγές πληροφόρησης γλωσσικές ή μη.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες με τις ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Επίσης, προστίθεται η ακόλουθη δραστηριότητα:** *Στο πλαίσιο ενός διαθεματικού σχεδίου εργασίας, ο εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά τον τρόπο αναζήτησης και συλλογής πληροφοριών μέσα από διάφορες πηγές. Για παράδειγμα, τα παιδιά μπορούν να μάθουν τη λειτουργία του τηλεφωνικού καταλόγου και να φτιάξουν ένα τηλεφωνικό κατάλογο. Επίσης, μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για παιδικές εκδηλώσεις σε αφίσες και να φτιάξουν μία αφίσα με αφορμή μία εκδήλωση του σχολείου τους.*

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ Γ'-Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι με τους στόχους των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να: Εντοπίζει και αξιολογεί τις πληροφορίες που χρειάζεται, χρησιμοποιώντας διάφορες πηγές πληροφόρησης γλωσσικές ή μη. Αναλύει και συνθέτει δεδομένες πληροφορίες.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες με τις ενδεικτικές δραστηριότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Επίσης, προστίθεται η ακόλουθη δραστηριότητα:** Ο εκπαιδευτικός αναθέτει στα παιδιά να βρουν πληροφορίες σχετικές με ένα θέμα (τα ζώα στη χώρα μας). Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να αναζητήσει πληροφορίες σε δύο πηγές (π.χ., εγκυκλοπαίδειες, διαδίκτυο, βιβλία). Η κάθε ομάδα ανακοινώνει στην Ε.Ν.Γ. στα υπόλοιπα παιδιά τα αποτελέσματά της. Ακολουθεί συζήτηση σύγκρισης και σύνθεσης των πληροφοριών με τελικό στόχο την παραγωγή ενός μικρού κειμένου σε σχέση με αυτό το θέμα.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ Ε'-ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σκοπός: Παραμένει ίδιος όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
Οι στόχοι παραμένουν ίδιοι με τους στόχους των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να: Εντοπίζει και αξιολογεί τις πληροφορίες που χρειάζεται, χρησιμοποιώντας διάφορες πηγές πληροφόρησης γλωσσικές ή μη. Αναλύει και συνθέτει δεδομένες πληροφορίες.	**Παραμένουν ίδιες με τις θεματικές ενότητες των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης.**	**Οι ενδεικτικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες όπως στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Επίσης, προστίθεται η ακόλουθη δραστηριότητα:** Τα παιδιά αναλαμβάνουν να διερευνήσουν ένα θέμα και να αναζητήσουν πληροφορίες για αυτό σε διάφορες βιβλιογραφικές πηγές, μέσα από το εκπαιδευτικό λογισμικό, καθώς και μέσα από τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με τους κατάλληλους ανθρώπους. Τα θέματα ποικίλουν και μπορούν να είναι γλωσσικά, κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά.

5.2.9. Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Τα θέματα για τα διαθεματικά σχέδια εργασίας για τα κωφά παιδιά παραμένουν ίδια με τα διαθεματικά σχέδια των ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης. Προστίθενται κάποιες ιδέες στα υπάρχοντα διαθεματικά σχέδια, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της Διγλωσσίας και τις ιδιαίτερες εμπειρίες που μπορεί να έχουν τα κωφά παιδιά στην καθημερινή τους ζωή.

Θέμα: *Εφημερίδα*. Η επιλογή των εφημερίδων πιθανό να περιλαμβάνει εφημερίδες που εκδίδονται από τα σωματεία των Κωφών, ώστε να έρθουν σε επαφή με τα θέματα που απασχολούν την Κοινότητα των Κωφών.

Θέμα: Θέατρο. Η επιλογή των έργων θα συμπεριλάβει έργα Ελλήνων και ξένων Κωφών και ακουόντων συγγραφέων. Επίσης, στο πλαίσιο της επεξεργασίας των διαθεματικών σχεδίων εργασίας μπορούν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις σε θέατρα Κωφών και ακουόντων.

Θέμα: Τουριστικός Οδηγός. Ο οδηγός των κωφών μαθητών θα περιλαμβάνει πληροφορίες για την τοποθεσία και τρόπο λειτουργίας των σωματείων των Κωφών (π.χ. κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες) σε διαφορετικές χώρες.

Θέμα: Λεξικό (βαπτιστικών) ονομάτων. Η δημιουργία λεξικών μπορεί να συμπεριλάβει τη γραφή του ονόματος με το δακτυλικό αλφάβητο, καθώς επίσης και τα νοηματικά τους ονόματα. Γίνεται απόπειρα να ερμηνεύσουν την προέλευση των νοηματικών τους ονομάτων.

Θέμα: Λέξεις και φράσεις σε διαφορετικές γλώσσες. Ανάλογα με το γλωσσικό επίπεδο των παιδιών μπορούν να γίνουν παιχνίδια αναζήτησης λέξεων στην Ε.Ν.Γ. και στο γραπτό λόγο, παρουσίασης των βασικών στοιχείων των δύο γλωσσών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των χρηστών τους.

5.2.10. Στόχοι και δραστηριότητες δια μέσου των υπόλοιπων μαθημάτων

Οι οριζόντιοι στόχοι της διαθεματικότητας για τα κωφά παιδιά παραμένουν ίδιοι με τους οριζόντιους στόχους της διαθεματικότητας της γενικής εκπαίδευσης. Σε όποιο σημείο γίνεται αναφορά στην ομιλούμενη γλώσσα, γίνονται διαφοροποιήσεις σύμφωνα με τις αρχές της Δι-

γλωσσίας και το ρόλο του προφορικού λόγου. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να βρει περισσότερες πληροφορίες στο σχετικά κομμάτι των γενικών στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος του Δημοτικού.

5.2.11. Διδακτική μεθοδολογία

Εκτός από τις οδηγίες σχετικά με τη διδακτική μεθοδολογία της γλώσσας και της λογοτεχνίας στη γενική εκπαίδευση προστίθενται κάποιες στρατηγικές που αφορούν στη διδασκαλία της ανάγνωσης και της δημιουργικής γραφής.

5.2.12. Η διδασκαλία της ανάγνωσης στα κωφά παιδιά

5.2.12.1. Αποκωδικοποίηση

Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση ενός κειμένου αποτελεί η πετυχημένη αποκωδικοποίησή του. Αρχικά, τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα γράμματα με βάση τα οπτικά τους χαρακτηριστικά (μέγεθος, σχήμα, κατεύθυνση, ακολουθία) και στη συνέχεια μαθαίνουν πως τα γραπτά σύμβολα αντιστοιχούν σε φωνολογικές μονάδες. Πριν ξεκινήσει η συστηματική διδασκαλία της ανάγνωσης, τα ακούοντα παιδιά έχουν αποκτήσει φωνολογική επίγνωση, έχουν δηλαδή ήδη συνειδητοποιήσει μέσα από τη καθημερινή τους επικοινωνία στην ομιλούμενη γλώσσα πως κάθε λέξη αποτελείται από μικρές φωνολογικές μονάδες. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για το κωφό παιδί, το οποίο έχει περιορισμένη ακουστική πρόσβαση στα φωνήματα, με αποτέλεσμα να έχει περιορισμένη φωνολογική επίγνωση όταν φτάνει στο σχολείο και στη συνέχεια να συναντάει δυσκολίες στην αντιστοίχηση γραφημάτων και φωνημάτων. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες οπτικές μέθοδοι, ο συνδυασμός των οποίων ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού μπορεί να βοηθήσει σε κάποιο βαθμό την κατάκτηση της αποκωδικοποίησης.

Αρχικά, μία οπτική προσέγγιση είναι η χειλεανάγνωση, η οποία δίνει ελλιπείς και ανακριβείς πληροφορίες για την αντίληψη του προφορικού λόγου, μια και το 30% της ομιλίας δεν είναι αναγνωρίσιμη οπτικά. Αποτελεί, ωστόσο, ένα μέσο που επιτρέπει στο κωφό παιδί να αποκτήσει μία μορφή φωνολογικής επίγνωσης και να προχωρήσει στην αντιστοίχηση των γραφημάτων σε φωνολογικές μονάδες (Perfetti & Sandak, 2000). Βέβαια, είναι αναγκαίο να τονιστεί πως η χειλεανάγνωση απαιτεί ώρες εξάσκησης σε εξωσχολικό επίπεδο και είναι πιο αποτελεσματική όταν συνδυάζεται με ακουστικά υπολείμματα και με καλό επίπεδο γλωσσικής ανάπτυξης (Paul, 1988).

Άλλα οπτικά μοντέλα για την κατάκτηση της αποκωδικοποίησης αφορούν στην αξιοποίηση των ορθογραφικών και γραμματικών πληροφοριών (καταλήξεις, προθέματα) και στη χρήση του δακτυλικού αλφάβητου, καθώς ο δακτυλοσυλλαβισμός μπορεί να δράσει υποστηρικτικά στην κατάκτηση της αποκωδικοποίησης ενισχύοντας κυρίως την ορθογραφική ανάγνωση (Gaustad, 2000).

5.2.12.2. Κατανόηση

Η αποκωδικοποίηση είναι απαραίτητη προϋπόθεση της κατάκτησης της ανάγνωσης, ωστόσο, ο κύριος στόχος της αναγνωστικής διαδικασίας για κάθε παιδί είναι η κατανόηση. Ειδικά, όσον αφορά στο κωφό παιδί είναι αναγκαίο να διασαφηνιστεί πως οι δραστηριότητες που συνδέονται με την κατανόηση παροτρύνουν την σιωπηρή ανάγνωση. Η κύρια προτεραιότητα του εκπαιδευτικού δεν αποτελεί η φωναχτή και ορθή εκφορά των λέξεων αλλά η αναγνώριση και ερμηνεία τους καθώς και η επεξεργασία των σημασιολογικών, μορφολογικών, συντακτικών και πραγματολογικών πληροφοριών ενός κειμένου με στόχο την εξαγωγή του συνολικού νοήματος του (Paul, 1988).

5.2.12.3. Στρατηγικές και τεχνικές για τη διδασκαλία της ανάγνωσης σε κωφά παιδιά - Λεξιλόγιο

Η ανάπτυξη του λεξιλογίου είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην κατανόηση ενός κειμένου. Η διδασκαλία του λεξιλογίου είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική όταν συνδέεται με την υπάρχουσα γνώση του παιδιού, όταν γίνεται στο πλαίσιο πολλών και διαφορετικών κειμένων, και όταν δίνονται ευκαιρίες για τη χρήση του καινούργιου λεξιλογίου. Επίσης, η κατάκτηση του καινούργιου λεξιλογίου ενισχύεται όταν η διδασκαλία περιλαμβάνει την εκμάθηση στρατηγικών με βάση τις οποίες το κωφό παιδί μαθαίνει να αντλεί πληροφορίες για το νόημα των λέξεων, ειδικά όταν πρόκειται για την εκμάθηση λέξεων σε μία δεύτερη γλώσσα. Μερικές από αυτές τις πληροφορίες είναι οι εξής: α) Μία λέξη έχει διαφορετικές χρήσεις και λειτουργίες ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται, β) μία λέξη δεν έχει πάντα μία σημασία αλλά πολλές διαφορετικές γ) μία λέξη έχει παράγωγες λέξεις. Η γνώση της αρχικής σημασίας της λέξης και η αξιοποίηση των μορφολογικών πληροφοριών των παράγωγων λέξεων βοηθούν στην εξαγωγή του νοήματος της παράγωγης λέξης, και δ) η μάθηση της καινούργιας λέξης γίνεται πιο εύκολα αν βρεθεί η αντίστοιχη λέξη στην πρώτη γλώσσα (Paul, 1998).

5.2.12.4. Μεταφορικός λόγος

Η διδασκαλία των μεταφορικών εκφράσεων στα κωφά παιδιά παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, κυρίως εξαιτίας του φτωχών γλωσσικών εμπειριών του κωφού παιδιού και της έλλειψης μίας κοινής γλώσσας ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και στο κωφό παιδί. Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τη διδασκαλία του μεταφορικού λόγου είναι ο εμπλουτισμός των γλωσσικών εμπειριών του παιδιού. Η εξοικείωση με το μεταφορικό λόγο απαιτεί συνεχή εξάσκηση καθώς και ευκαιρίες επαφής και χρήσης μεταφορικών εκφράσεων μέσα στην καθημερινότητα. Επίσης, η διδασκαλία των μεταφορικών εκφράσεων μπορεί να ξεκινήσει με εκφράσεις που έχουν μία λογική βάση, περιέχουν λεξιλόγιο που είναι γνωστό στο παιδί και περιγράφουν οικείες καταστάσεις (Paul, 1988). Βέβαια, είναι αναγκαίο να επισημανθεί πως στη διδασκαλία των μεταφορικών εκφράσεων, ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί τις γνώσεις του παιδιού στην πρώτη του γλώσσα, προκειμένου να βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει τα μεταφορικά σχήματα στη δεύτερη γλώσσα.

5.2.12.5. Ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης

Πριν την ανάγνωση ενός βιβλίου, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενεργοποιήσει την προηγούμενη γνώση του αναγνώστη σχετικά με το περιεχόμενο ενός κειμένου μέσα από διάφορες δραστηριότητες (προ-οργανωτές κειμένου, περιλήψεις, συνοπτική παρουσίαση). Για παράδειγμα, μπορούν να οργανωθούν επισκέψεις που σχετίζονται με το περιεχόμενο του κειμένου ή να προβληθούν σχετικές ταινίες με υποτίτλους, ή να αποδοθεί η ιστορία του κειμένου στην Ε.Ν.Γ. Επιπρόσθετα, μέσα από διάφορες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού τα παιδιά ενεργοποιούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες για το θέμα που διαπραγματεύεται ένα κείμενο, για τη δομή της ιστορίας, για το λεξιλόγιο κτλ. (Paul, 1988˙ Schirmer, 2000).

5.2.12.6. Δημιουργία υποθέσεων

Η ενθάρρυνση των παιδιών να κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενο του κειμένου μπορεί να ενισχύσει την κατανόηση. Στην αρχή, αυτή η διαδικασία γίνεται από τον εκπαιδευτικό, με τη χρήση ερωτήσεων που θα παροτρύνουν τα παιδιά να κάνουν προβλέψεις. Τα παιδιά αιτιολογούν τις προβλέψεις τους στην αρχή και στη συνέχεια ελέγχουν αν αυτές συμφωνούν ή έρχονται σε αντίθεση με το περιεχόμενο του κειμένου. Η χρήση αυτής της στρατηγικής βοη-

θάει στην ενεργοποίηση και σύνδεση της προηγούμενης γνώσης με την καινούργια, καθώς επίσης και στην παρακολούθηση του νοήματος του κειμένου.

5.2.12.7. Ο ρόλος των ερωτήσεων

Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να απευθύνει ερωτήσεις που θα ενισχύσουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης. Σε συνδυασμό με απλές ερωτήσεις, οι απαντήσεις των οποίων βρίσκονται σε ένα συγκεκριμένο σημείο του κειμένου, ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει ερωτήσεις, οι απαντήσεις των οποίων απαιτούν από τον αναγνώστη είτε να συνδυάζει πληροφορίες του κειμένου για να απαντήσει, είτε να ενεργοποιήσει την προηγούμενη γνώση του προκειμένου να βρει τη σωστή απάντηση. Μ' αυτό τον τρόπο, το παιδί θα εξασκηθεί στην αναζήτηση πληροφοριών μέσα στο κείμενο, την επανειλημμένη ανάγνωση, την εξαγωγή συμπερασμάτων, καθώς και την αξιοποίηση προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών (Paul, 2000˙Schirmer, 2000).

5.2.12.8. Αναδιήγηση και δημιουργία περιλήψεων

Η αναδιήγηση βοηθάει το κωφό παιδί να δει ένα κείμενο συνολικά και ενισχύει την κατανόηση του κειμένου. Η αναδιήγηση μίας ιστορίας μπορεί να είναι περισσότερο κατευθυνόμενη με την παροχή βοήθειας από την πλευρά του εκπαιδευτικού μέσα από ερωτήσεις. Στη συνέχεια, καθώς το παιδί εξασκείται στην αναδιήγηση, η βοήθεια περιορίζεται και η αναδιήγηση μπορεί να γίνει λιγότερο κατευθυνόμενη και αφήνει στο παιδί μεγαλύτερη δυνατότητα δημιουργίας. Σε συνδυασμό με την αναδιήγηση, η δημιουργία περιλήψεων ενισχύει την κατανόηση καθώς μέσα από αυτή τη διαδικασία το κωφό παιδί μαθαίνει να αναζητάει την κεντρική ιδέα της ιστορίας, τους κύριους χαρακτήρες καθώς και τις σημαντικές πληροφορίες ενός κειμένου.

5.2.12.9. Η διδασκαλία της δημιουργικής γραφής σε κωφά παιδιά

Σύμφωνα με τη Schirmer (2000) η παραγωγή ενός γραπτού κειμένου περιλαμβάνει τρία στάδια: α. *το σχεδιασμό,* δηλαδή τη γενίκευση ιδεών για ένα θέμα, καθώς και την οργάνωση και τον προσδιορισμό των στόχων (π.χ. πρόχειρο γράψιμο), β. *τη σύνθεση και* γ. τον έλεγχο και την ανα*θεώρηση του γραπτού κειμένου,* που περιλαμβάνει το διάβασμα από την αρχή και τη δημιουργία του τελικού κειμένου. Η διδασκαλία της δημιουργικής γραφής με βάση τα παραπάνω στάδια μπορεί να προσαρμοστεί στο γλωσσικό επίπεδο του κωφού παιδιού, μέσα από επιλογή γλωσσικών συνόλων με διαφορετική έκταση και δυσκολία.

5.2.12.10. Σχεδιασμός

Στο σχεδιασμό γίνεται η επιλογή ενός θέματος, καθορίζεται ο στόχος της γραφής και επιλέγεται ο τρόπος γραφής. Όσον αφορά στην επιλογή του θέματος, η οποία αποτελεί μία ιδιαίτερα δύσκολη διαδικασία για πολλά παιδιά, τα παιδιά ενθαρρύνονται να σκεφτούν τις προηγούμενες εμπειρίες τους, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν υλικό για διάφορα θέματα και να καταγραφούν σε ένα τετράδιο. Η λίστα των θεμάτων μπορεί να δημιουργηθεί βασισμένη στις προσωπικές εμπειρίες τους, καθώς και στις εμπειρίες άλλων παιδιών. Επίσης, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενεργοποιήσει την προηγούμενη γνώση των παιδιών μέσα από ερωτήσεις και συζήτηση στην Ε.Ν.Γ., προκειμένου να βρουν τα παιδιά ιδέες για το περιεχόμενο και τη μορφή του κειμένου.

5.2.12.11. Σύνθεση

Σ' αυτή τη φάση τα παιδιά κάνουν την πρώτη απόπειρα δημιουργίας ενός γραπτού κειμένου, όπου μαθαίνουν να χρησιμοποιούν σχεδιαγράμματα, σημασιολογικούς χάρτες και άλλα βοηθήματα, προκειμένου να αναπτύξουν ένα θέμα, να ξεκινήσουν μία πρόταση ή μία παράγραφο και να παράγουν ένα κείμενο με χρονική και λογική αλληλουχία. Σ' αυτό το στάδιο, οι εκπαιδευτικοί ενισχύουν το παιδί μέσα από τη διδασκαλία στρατηγικών οργάνωσης του κειμένου (π.χ. περίγραμμα, πλαίσιο κειμένου), εμπλουτισμού λεξιλογίου (π.χ. συμπλήρωση κενών, σημασιολογικός ιστός, λεξικά) οργάνωσης των συντακτικών και μορφολογικών (π.χ. συμπλήρωση κενών, μετατροπές και αντικαταστάσεις λέξεων, φράσεων και προτάσεων) καθώς και των γραφοσυμβολικών συστατικών ενός γραπτού κειμένου (π.χ. τοποθέτηση σημείων στίξης σε ένα κείμενο) (Παντελιάδου, 2001). Αν και η επιφανειακή δομή ενός κειμένου, δηλαδή πως ένα κείμενο είναι σωστό γραμματικά, συντακτικά και ορθογραφικά, εμπεριέχει σημαντικά στοιχεία, ιδιαίτερη προσοχή θα χρειαστεί να δοθεί στην εκμάθηση των στρατηγικών μέσα από τις οποίες το κωφό παιδί θα μάθει να διαχειρίζεται θέματα επιφανειακής δομής καθώς και θέματα περιεχομένου και δομής του γραπτού λόγου.

5.2.12.12. Έλεγχος – Αναθεώρηση

Στο στάδιο του ελέγχου και της αναθεώρησης τα παιδιά αξιολογούν το γραπτό τους λόγο καθώς και το γραπτό λόγο των υπόλοιπων παιδιών. Σ' αυτό το στάδιο προσπαθούν να αλλάξουν, να εμπλουτίσουν και γενικά να βελτιώσουν το γραπτό τους κείμενο με αφορμή τα σχόλια των παιδιών και της εκπαιδευτικού. Μαθαίνουν να θέτουν ερωτήσεις, όπως «Τι έχω γράψει μέχρι τώρα; Πώς αλλιώς μπορώ να το γράψω; Τι θα σκεφτεί ο αναγνώστης μου καθώς θα διαβάζει;»

5.2.12.13. Δημιουργία τελικού κειμένου

Κάθε γραπτό κείμενο δε φτάνει στη τελική φάση, αλλά αυτό το στάδιο είναι ιδιαίτερα σημαντικά ειδικά για τα μικρά παιδιά καθώς δημιουργεί την αίσθηση ότι το κείμενό τους απευθύνεται σε ένα τελικό αποδέκτη, πως υπάρχει κάποιο κοινό.

5.2.13. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται με τις μεθόδους που προτείνονται στα ΑΠΣ της γενικής εκπαίδευσης, ωστόσο λαμβάνεται υπόψη το γλωσσικό επίπεδο των κωφών παιδιών, ώστε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης να είναι αντικειμενικά. Η έμφαση δίνεται στην γραπτή αξιολόγηση ή στην αξιολόγηση μέσα από τη γλώσσα στην οποία το παιδί έχει ολοκληρωμένη πρόσβαση (Ε.Ν.Γ. ή γραπτός λόγος).

5.2.14. Διδακτικό Υλικό

Το διδακτικό υλικό για τα κωφά παιδιά μπορεί να αξιοποιεί καταρχήν το εγχειρίδιο και τα επιμέρους βοηθήματα για τους ακούοντες μαθητές, το γενικό φύλλο οδηγιών για τον δάσκαλο, το εγχειρίδιο σχολικής γραμματικής για τις τάξεις Ε΄ και Στ΄ και το ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για τους κύκλους α΄-β΄, γ΄-δ΄ και ε΄-στ΄.

Επιπρόσθετα, συνίσταται η χρήση συμπληρωματικού υλικού για την κατάκτηση της ανάγνωσης και της γραφής, το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κωφών παιδιών (π.χ. η σειρά «Έλα να γράψουμε», βιβλία που έχουν σχεδιαστεί με βάση τις αρχές της Διγλωσσίας, υλικό για παιδιά με δυσκολίες στην ανάγνωση και στη γραφή, καθώς και γενικό υλικό με συμπληρωματικές ασκήσεις στη γλώσσα και ειδικά τη γραμματική των Ελληνικών). Επίσης, συνίσταται η χρήση της τεχνολογίας (τηλεόραση, βίντεο, επιδιασκόπιο, ηλεκτρονικός υπολογιστής), που προσφέρει πολλαπλές οπτικές δυνατότητες για την αναζήτηση πληροφοριών, την

απόκτηση και τον εμπλουτισμό των εμπειριών, την καλλιέργεια πολλών δεξιοτήτων και την πρόσβαση του παιδιού στο αναλυτικό πρόγραμμα. Ενδεικτικά, η χρήση ηλεκτρονικών λεξικών δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να μεταβαίνουν από τη μία γλώσσα στην άλλη και να κατακτούν ποιο εύκολα το καινούργιο λεξιλόγιο. Επίσης, η χρήση και η επέκταση παραγωγής λογισμικών προγραμμάτων που έχουν σχεδιαστεί με κριτήριο τις ανάγκες του κωφού παιδιού (π.χ. η Γλώσσα μου) καθώς και άλλων λογισμικών που αν και απευθύνονται σε ακούοντα παιδιά μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό μέσο για τη διδασκαλία της ανάγνωσης και γραφής στα κωφά παιδιά, μπορούν να αξιοποιηθούν ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες των κωφών παιδιών.